

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

5278

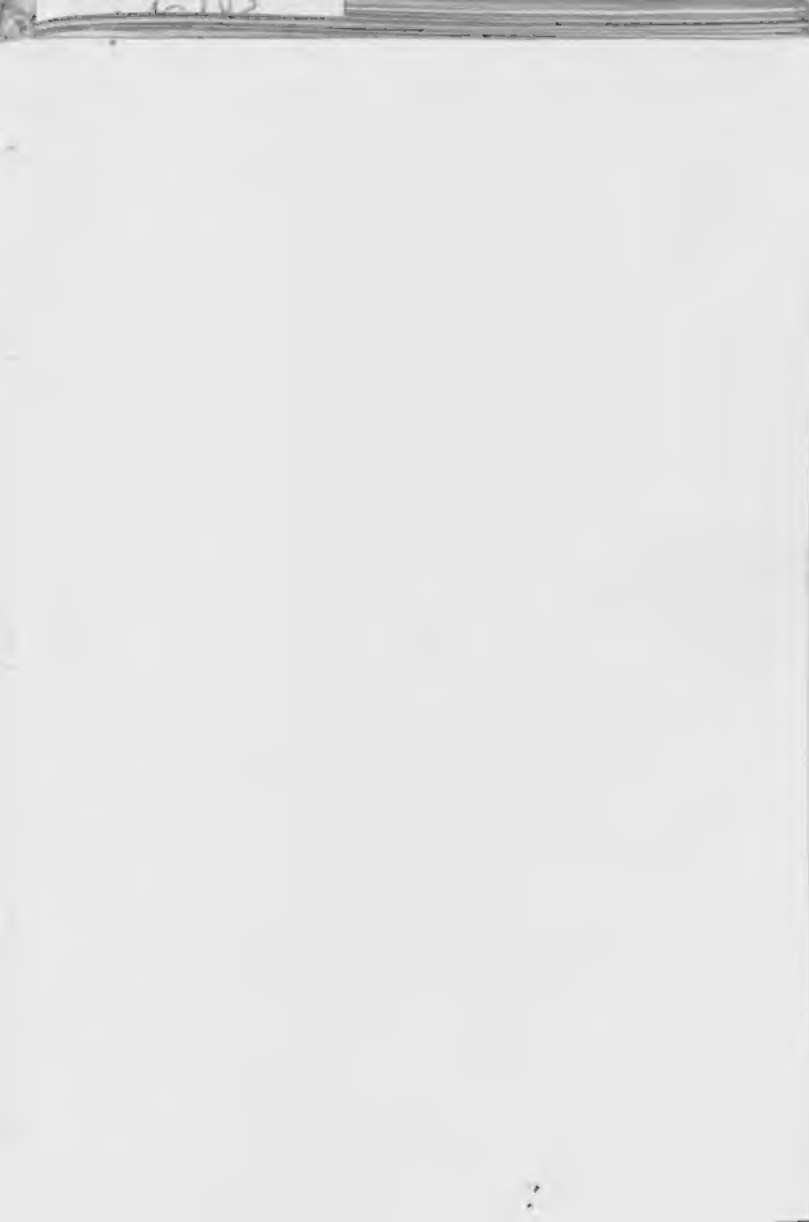
EX LIBRIS

Co: Ludovici Pelleatti
e Portogruario.

BIBLIOTECA
SEMINARIO V.
PORDENONE

misc

3

5273

II
XI-5

■
LAELII VITERBIENSIS POETAE

Clarissimi Epigramma in Cantalycei praecepta Grammatices.

 Ostin Cantalycum puer docentem,
Audisti iuuenis? docetque forsitan,
Sed sana ingenui petis viuum? si
Forsan cernere grammatis Latini
Plenum grammaticam cupis libenter
Hunc librum teneas, lege, & libenter,
Docti est Cantalycei hoc opus latinae
Linguae exordia continens, & artem,
Dignas Cantalyco reſe. que grates,
Scriptori pretium docens, & amplum.

*Augustini Almadiani Viterbienſis in idem
tetraſticon.*

Discere quiſquis amas ſine praeceptoribus artis
Quicquid grammaticae ſermo Latinus habet,
Cantalyci ſacunda mei praecepta magiſtri
Perlege limati, ſic cito doctus eris.

Eiuſdem ad idem Hendecaſtichum,

Quiſquis Cantalycei leges libellum
Securus ſreta perleges amara.
Iam tuto Helperidum legesque poma,
Ac ænigmata Iphryngos atra noſces,
Inem olim tibi, candidumque verum
Sumas principium hunc, & omne lumen.

Eiuſdem in artem metricam.

Tu qui ſcandere percupis ſororum
Culmen Theſpiadum ſacrum, meloſque

Phæbi

Phœbi noscere qui intendis alnum,
 Hoc cum Cantalyçi potes libello,
 Quicquid tam breuiter recludit artem
 Paruo codice, non enim laboris
 Hic vixquam locus est grauis, sed amplum
 Ostendit Chrii De doctorem.

Adiitern Ioannis Baptiste Connexani hexa-
metrum.

Miraris forsan lector placidissime vatem
 Cantalycum latio notum, nostrumque magistrum,
 Ediderit rursus cur hoc opus ecce fati lor,
 Sed breuiter, quæ causâ fuit, tamen ipse docebo.
 Bibanpola vixt peruertere saepe figuras,
 Postquam cum Cœtere, & Bæchio sua prœlia fecit.
 O quot tan veniunt errores, somnia quotque
 Deunt lectores, sic cum legere poetas.
 Cantalycus nitidus, tersusque, & nobilis ergo
 Hunc operi statuit meliorem reddere formam.
 Hoc igitur mercare puer, si grammata nosse
 At cetæ, aperit quod mille volumina narrant.

Jyothi Jacobini Cantalyçi discipuli in Cantalyçi
eiusdem præcepta Grammatices hende-
catylatum ad scholasticos

et alios.

Multi grammatices dedere libros
 Conati breuibus placere chartis.
 Nostrum sed melius potest: nec vllus,
 Ante hac Cantalyco licet videre.
 Ve um si fateor, nihil redundat;
 Nil deest, facilis, brevis, politus.

A 2 Priscam

4 R E G V L A E
Priscam non gelide redux. & artem,
Quare non minimo petendus alle est.
Cessatis pueri, nihil putatis.
Hic sunt homines breui dilerti.

Eiusdem in Artem Metricam.

Parnassum dixere deos, dixere & brores
Incolere, & laticee inde velare sacros.
Inde choros vatium numen traxine putarunt.
Hic est, si nectis, hic erit me locus,

Petrus Antony Populony ad idem hexasticon.

Ad pueros, scula tuos.

Grammaticus quicumque puer cupis esse, libellus
Hic dabit, hoc poteris quod cupis esse orat.

Cantalyei quem mula tuos naterata labores

I dant, optatum oinge mentis opus.

Deliciis hoc esse tuas (mihi crede) putabis,

Dum manus assidue nobile voluet opus.

Iohannes Cantalyei Cantalyey

De, cupis.

Docta cupis Latine qui noscere de gmata linguae.

Laetici Cantalyei perlege verba tui.

Hic veterum penitus memoria volumina vitat.

Hic dabit in magno vela secunda mari.

Hic ducere pernoscet doctum scripta virorum,

Nec poterit nitidum laedere liuor opus.

F I N I S.

CANTALYCII CANONES

Brevissimi Grammatices, & Metricæ
pro rudibus pueris.

*Cantalycius Augustino Almadiano
Viterbiensi. S. P. D.*

VARIETIA fecit: mi Almadiane
quod Grammatices Canones, quos iam
prædidi condideram, ab impressoribus
huius nostri temporis mendo, im-
merentur. Nam cum ego opusculum
illud sepius denegarem, ulque schola-
stici pueri instantissime imprimendū
esset, venit ex impressoribus quidam & ulgencie a puero ne-
scio quis: exemplum tam elanculum mercatus est: curavitq;
sine morâ Florentiæ absque aliqua libelli recognitione impra-
mendum. Quod ego non potui non molestissime ferre. Non
enim mendose impressio exire potest sine auctoris infamia. Sic
tamen non mediocre in tam paruo libello lucrum fecit & lo-
renus ille mihi amicissimus lilipolæ. Sed cum ego vigilas
meo tam mendo in manibus puriorum esse scire percerem,
visum est illi emendationi succurrere: & nomen ab iniquo
malignorum suo licio redimere diligentius. Descriptum ita-
que exemplar idem manu propriâ & cæteris alijs impressoribus
tradidit, limatus imprimendum. Addebat quoque metricis
brevis: regulis, quas tu tantopere, & præ cæteris com-
probasti: ubique opusculum delectatur, qui meorum studio-
rum index, & patronus es studiosissimus.

REGVLAE

Ad Magistros Grammatices,

Tu qui grammaticam docere curas
Hunc in Cantabrigia breuem libellum
Quos optas breuiter tenere portum:
Non hic Symmetricationes,
Et crescit tibi curia te repente,
Quærit grammaticus bonus videri,
Et curas, faciles, breues, lucinus,
I radens principum lenas in artes,
Concedas pueris, et usque, endum.
Non hic barbariem notatis vham,
Dulces seipatiens hic vapores,
Quisquis, sub ferula tua per annum,
Et vale pueros suare lucos.
Et nugas auentus hic libellus.

CANTALYCII.

Quatuor alie partes Grammaticæ.

Grammaticæ item partes sunt quatuor, Orthographia, Prosodia, Dialynthetica, Etymologia. Orthographia est recta scriptura. Prosodia est accentus. Dialynthetica est cōstructio. Etymologia ē veriloquiū.

QVID est Litera?

Litera est minima pars vocis, quæ diuidi nō potest.

Vnde dicitur Litera?

Litera dicitur quasi legitera, qā legēri prębeat iter. Vel dicit a lituris. Nā ātīqui scribebāt ī tabulis ceratis

Quot accidunt Literæ?

Literę accidunt tria, Nomen, ligura, & Potestas.

Differentia inter Literam, & Elementum.

Litera est nota elementi. Elementum est ipsa pronūtiatio.

Diuisio Literarum.

Litararum quæ vigintiduo sunt. Alię sunt vocales, Alię consonantes

Vocales.

Vocales sunt quinque a.e.i.o.u.& vna gręca y.

Consonantes.

Omnes literę consonantes dicuntur pręter vocales, consonantes autem diuiduntur in Mutas, Semi-vocales, & liquidas.

Mutę.

Mutę sunt nouem b.c.d.f.g.k.p.q.t. Dictę autem mutę, quia incipientes a seipsis desinunt in vocales.

Semi-vocales.

Semi-vocales sunt septem l.m.n.r.s.x.z. Dictę semi-vocales, quia habet sonum quasi similem vocalibus,

DE NOMINE.

Nomen est pars orationis declinabilis cum casu substantivam, & qualitatem propriam, vel communem significans.

Accidunt autem ipsi quinque, Species, Genus, Numerus, Figura, & Casus. Diciturque nomen, vel a greco ονομα, vel quali notamen, eo quodulo cuiuslibet substantia qualitatem notamus.

Quotplex est nomen.

Nomen est duplex, Adiectivum, & Substantivum. Adiectivum nomen est illud, quod variatur per tres diversas voces, ut bonus, hominorum, V. per tres articulos coniunctos, ut hic, & hoc, & illud. Vel per tres articulos praeconiunctos, & primum dicitur, ut hic, & illud, & hoc omne, & ille, & illa, ut ille, & hoc velle.

Adiectivum substantivum.

Nomen substantivum est illud, quod variatur per vii articulos tantum, ut homo, & mulier. Vel per quatuor articulos ad prae, ut hic, & hoc homo, me, & hic advena.

Substantivum nomen quotplex est.

Nomen substantivum est triplex, proprium, & appellativum. Nomen proprium est illud, quod unicuique valet, ut hic Valerius. Nomen appellativum est illud, quod convenit pluribus, ut hoc me, iter, & haec schola.

Species nominum.

Species nominum sunt duae, primitiva, & derivativa. Primitiva, ut mores. Derivativa, ut mortuus.

Genera nominum.

Genera nominum sunt septem, Masculinum, Femininum,

ninum, Neutrum, Commune, Omne, Promiscuum,
& Incertum, Masculinum, vt hic magister. Fœmini-
num, vt hæc schola. Neutrum, vt hoc corpus, Com-
mune, vt hic, & hæc homo, & vt hic, & hæc advena.
Omne, vt hic, & hæc, & hoc fœlix. Promiscuum, vt
hic pater, & hæc aquila. Incertū, vt hic vel hæc dies,
hic, vel hæc finis, hic, vel hæc fœlix.

Nomina Numeralia.

Omnia nomina numeralia a quatuor vsque ad centū
sunt omnis generis, numeri pluralis, & indecli-
nabilia. Alia vero declinantur pluraliter per tres di-
uerfas voces, vt docenti ducentæ ducenta, & cætera
similia. Sed mille indeclinabile est, atque omnis ge-
neris, vt hi, & hæ, & hæc mille.

Numeri Nominum.

Numeri nominum sunt duo, Singularis, & Pluralis;
Singularis, vt magister. Pluralis, vt magistri.

Figuræ Nominum.

Figuræ nominū sunt tres, Simplex, Cōposita, & De-
cōposita. Simplex, vt iustus. Cōposita, vt iniustus.
Decōposita, vt iniustitia. Vel simplex, vt animus. Cō-
posita, vt magnanimus. Decōposita, vt magnanimi-

Casus Nominum.

(cas.

Casus nominum sunt sex, Nominatiuus, Genitiuus,
Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, & Ablatiuus.

Obliqui.

Obliqui sunt quinque, scilicet omnes casus præter
nominatiuum, qui solus est rectus.

Articuli.

Articuli sunt tres, hic, hæc, hoc. Et in plurali, hi, hæ,
hæc.

CANTALYCII.

11

hic. Hic præponitur masculino generi. Hæc fœminino. Hoc neutro. Hic, & hæc commun. Et hic, vel hæc incerto.

Declinationes Nominum.

Declinationes nominum sunt quinque. Prima quæ habet genitiuum singularem in æ diphtongum, vt hic poeta, huius poetæ, & hæc mula, huius mulæ. Secunda quæ habet genitiuum singularem in i productam, vt hic domini, huius domini, & hic Deus tuus Da. Tertia quæ habet genitiuum singularem in is correptam, vt hic pater, huius patris, & hæc mater, huius matris. Quarta quæ habet genitiuum singularem in us, vel in u, productam, vt hic vius, huius vius, & hoc cornu, huius cornu.

PRIMA DECLINATIO.

PRIMA declinatio habet tria nomina genera. Masculinum, Fœmininum, & Commune. Masculinum, vt hic poeta. Fœmininum, vt hæc mula. Commune, vt hic, & hæc advena. Et habet in nominatiuo quatuor terminationes, as, es, a, vt Aer eas, Anchites, Poeta, & viam Hebræam in an, vt Abraam.

Secunda Declinatio.

Secunda declinatio habet tria genera nominum, Masculinum, Fœmininū, & Neutrū. Masculinū, vt hic domini. Fœmininū, vt hæc filia. Neutrū, vt hoc scānum. Et habet in nominatiuo sex terminationes, er, is, us, un, & eus, Et vt magister. Ir, ut vir, Vr, ut futur. Vs ut dominus. Vin, ut teamā. Lus, ut Fideus.

Tertia declinatio.

Tertia declinatio habet omnia nominum genera, & quin-

quingenta quatuor terminationes in nominativo calu.

Quarta declinatio.

Quarta declinatio habet tria nominum genera. **M**asculinū, I ce niminū, & Neutrū. Masculinū, vt hic **v**ir, I ce niminū, vt hic **m**as, Neutrū, vt hoc **c**orru. Et habet duas terminationes I ce nominatio in **u**s, & u, sed terminata in u, in singulari tantū in declinatione.

Quinta declinatio.

Quinta declinatio habet maxime vnum genus nominum, I ce nimum, & vnam terminationem in **es** vt **R**es, & **S**pecies.

Per'na nominum, & pronominum.

Per'na nominum, I ce pronominum, I ce tres. Prima, vt ego. Sec'nda, vt tu. Tertia, vt ille. Similiter in plurali. Prima, vt **n**es. Secunda, vt **v**os. Tertia vt **i**lli. Et omnes vocatiui sunt per'na & secunda. I ce nota quod omnia pronomina carent vocatiuis, exceptis quatuor, videlicet, tu, meus, noster, & nostras.

D E V E R B O.

Verbum est pars orationis declinabilis significatiua agendi, vel patiendi sine casu. Accidunt autem ipsi octo, Genus, Tempus, Modus, Species, Figura, Coniugatio, Personā & Numerus. Dictum est autem verbum a vero peritū ueris eo, quod uerbum proferendo uerberatur, proinde quidem præcipue huic accedit dictioni,

Genera Verborum.

Genera verborum sunt quinque Actiuum, vt amo, amas,

amas. Passivum, ut amor amaris. Neutrum, ut servio, securus. Commune, ut largior largitus. Deponens ut sequor lequeris.

Tempora Verborum.

Tempora verborum sunt quinque. Præsens, ut amo. Præteritum imperfectum, ut amabam. Præteritum perfectum, ut amavi. Præteritum plusquamperfectum, ut amaveram. Futurum, ut amabo.

Modi Verborum.

Modi verborum sunt quinque. Indicativus, ut amo. Imperativus, ut ama amet. Optativus, ut utinam amarem. Subiunctivus, ut cum amen. Infinitivus, ut amare.

Species Verborum.

Species verborum sunt duæ. Primitiva, ut amo. Derivativa, ut amaleo.

Figure Verborum.

Figure verborum sunt tres. Simplex, Composita, & Decomposita. Simplex, ut amo. Composita, ut per amo. Decomposita, ut per amaleo.

Coniugationes Verborum.

Coniugationes verborum sunt quatuor: Prima, ut amo amas, & amor amaris, & similia. Secunda, ut doceo doces, & doceor doceris, & similia. Tertia, ut lego legis, & legor legeris, & similia. Quarta, ut audio, audis, & audior audiris, & similia.

Persona Verborum.

Persona verborum sunt tres. Prima, ut amo. Secunda, ut amas. Tertia, ut amat. Similiter in plurali. Prima, ut amamus. Secunda, ut amatis. Tertia, ut amant.

Numeri uerborum sunt duo, Singularis, ut amo **Plu-**
ralis, ut amamus.

Nominatiuus cum Verbo.

Nominatiuus cum uerbo debet in di obus concordare, uidelicet in Numero, & in Persona, tam in **Si-**
ngulari, quam in plurali, ut Ego lego, tu legis, ille le-
git. Similiter in plurali, ut nos legimus, uos legitis,
illi legunt.

Adiectiuum cum substantiuo.

Adiectiuum cum substantiuo debet in tribus con-
cordare, in Genere, Numero, & Casu, ut Mag Per qui, Re-
gula quæ. Vocabulum quod. Similiter in plurali,
Magistri qui. Regulæ quæ. Vocabula quæ.

Relatiuum cum antecedente.

Relatiuum cum antecedente debet concordare in
duobus, in Genere, & Numero, ut Mag Per qui, Re-
gula quæ. Vocabulum quod. Similiter in plurali,
Magistri qui. Regulæ quæ. Vocabula quæ.

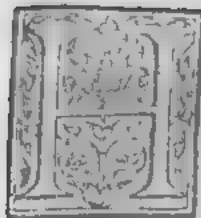
CAN-

CANTALYCIVS¹⁵

Augustino Almadiano

Viterbienti suo.

S. P. D.

*N*EC sunt mihi Almadiane, fun-
damenta grammatices prima, quæ ego
in primis lactare pueri erudienais jo-
leo, & teneris ingenys diligenter im-
primere: cum sit artibus omnibus à
leuoribus inchoandum. Male enim
atq; inepte quidam grammatices præ-

ceptis, quæ tradiderunt, congeserant multa obscuriora,
quæ non modo puerorum rudium mentes percipere non va-
lent, sed prouectis vix ingenia capere possunt. Eundem
me in his quæ sequuntur agnosces. In quibus tam breuem,
quam facilem me exhibere conatus, sum seruatò Venusini
Flacci præcepto, qui monuit Breuiter esse præcipiendum.

Flacci præceptum ad Præceptores.

*Quicquid præcipies esto breuis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne superuacuum pleno de pectore manet.*

Barbari quidam errores male misit.

Si dixeris, Actiuum verbum vult ante te nominatiuū per te et agentis, male me iudice dixeris, cum dicere debeas rei agentis, vel pro te agente. Nam non semper nominatiuus per te nan. significat, sed res tam per sonam, quam res omnes significat.

Item male dixeris. Vult nominatiuum à parte ante & accusatiuum à parte post, cum dicere debeas ante te, & post te. Nam ante, & post non concordat cum parte. Possis tamen dicere a parte priori, vel anteriori, & a parte posteriore.

Item male dixeris. Vult post se ablatiuum a vel ab mediante, cum dicere debeas. Vult post te ablatiuum cum a vel ab.

Item male interregula, si dixeris, Quid est verbum actiuum? cum debes dicere quid.

Actiuorum verborum varia species.

QVATDAM species verborum actiuorum est quę voluit ante te nominatiuum pro te agente, & post te accusatiuum pro te patiente, vt ego amo I rā- ciscum, Audio magistrum, & sunt hęc, & similia.

Amo as auis atum

Diligo is xi ctum per amare.

Sed amamus vehementer, diligimus leuiter, inquit
Marcel.

Eolo is ui cultum per amare, honora-
re, cultilare, ornare, & habitare.

Tasidio is iur itum phauer infastidio
Vt diuites fastidiunt pauperes.

Fero fers tuli latum per portare, dire,
B patire,

patire, desiderare, & produrre.

Porto	as	aul	atum	
Gero	is	gessi	gestum	per portare
Laudo	as	aul	atum	
Cómodo	as	aul	atum	per laudare.
Honoro	as	aul	atum	per honorare
Ve hero	as	ati	atum	
Pulso	as	aul	atum	per battere
Timeo	es	ui	caret supino.	
Metuo	is	ui	caret supino.	
For nido	as	aul	atum	per temere.

Se scum licimus Timeo tibi, & metuo tibi per dativum, timeo ne aliquid mali accidat tibi. Nec te pretereant timeo, metuo, & formido, regere ante se nominativum pro re patiente, licet sine verba activa.

QUAI D A M species verborum activorum est, quæ attinent ad precium, & quærunt ante se nominativum pro re agente, & post se accusativum pro re patiente, & ultra ablativum significantem precium. Exceptis tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, & quocumque, quæ debent poni in genitivo. Et precium in hoc solo verbo ætumo potest poni in genitivo, & ablativo, ut Aetumo te unius assis, vel uno asse. Sed in aliis verbis precium significantibus, precium debet poni semper in ablativo tantum, ut emi Priscinum sex aureis. Et potes addere ablativum a te, vel ab illo. Et sunt hæc, & similia.

Emo	is	emi	emptum	
Comparo	as	aul	atum	per comperare.
Vendo	is	didi	itum	per vendere

Venundo

Vendo as dedi datum per vendere
 Redimo is demi deimptum per recomperare.
 Adimo as au atum per apprezzare.
 Loco as au atum per dar à pigione.

Vt locaui domum tribus aureis Francisco.

Conduco is , xi etum per terre a pigione.

Sed aduerte, quod tantu, & quanti dicimus quādo
 non ponitur substantiuum. Nam cum substantiuo di-
 citur per ablatiuum, vt emi librū tanto precio, vel
 quanto precio.

QUADAM species verborum actiuorū est, quæ
 qui sunt ante se nominatiuum pro re agente, &
 posse accusatiuum pro re patiente, & ultra geniti-
 uum, vel ablatiuū si se prepositione, vt Tu impleni-
 sti arcā nummorum, vel nūmis Et poteris addere præ-
 positionem de Martalis. Hos nisi de flaua loculos
 implere moneta, non decet. Et sunt hæc, & similia.

Impleo es cui etum

Compleo es cui etum per empierre.

Arguo is gui gutum

Redarguo is gui gutum

Acculo as au atum

Inculo as au atum

Reprehendo is di tum

Increpo as pui pitum per riprendere.

Vt arguo, redarguo, acculo, inculo, reprehendo, in-
 crepo te pigritia, vel pigritia, vel de pigritia. Sed in-
 ter acculo & inculo hæc differentia est, quod accula-
 mus minores, inculamur vero maiores, licet hæc dif-
 ferentia confundantur.

QVAEDAM species verborum actiuorum est quæ
quærunt ante se nominatiuum pro re agente, &
& post se accusatiuum pro re patiente, & ultra dat i-
uum, vt ego do operam bonis literis.

Et sunt hæc, & similia.

Do as dedi datum

Tribuo is bui bitum per dare.

Impendo is di sum

Exhibeo es bui bitum per dare, & mett
re suora in aperto, & a spettacolo.

Dico is xi ctum per dire.

Dico as aui atum per dar ad honore
e seruitio d'altri, vt dicabo tibi filiam meam,
& dedicaui templum diuæ Marię.

Dono as aui atum per donare.

Sed dicere potes per hoc verbum dono. Donaui te
magno munere, sicut donaui tibi magnū munus.

Comparo as aui atum per assumplire.

Sed dicere potes, cōparauit te illi, ad illū, vel cū illo.

Lego as aui atum per mandare, ò ve
ro lasciar in testamento,

Commodo as aui atum per prestare.

Memoro as aui atum per ricordar ad alterā

Ostendo is di sum vel tum

Monstro as aui atum per mostrare.

Demonistro as aui atum per dimostrare

Aperio is ui ertum per aprire.

Reddo is didi ditum per rendere.

QVAEDAM species verborum actiuorum est quæ
quærunt ante se nominatiuum pro re agente, &
post

post se accusatiuum pro re patiente, & vltra alium accusatiuum, vt doceo te grammaticam.

Peto te pecuniam, sed potest dici, Peto a te hoc, vel illud. Et sunt hæc, & similia.

Doceo	es	cui	ctum	per inlegmare.
Moneo	es	nui	nitum	
Admoneo	es	nui	nitum	per admonire.
Rogo	as	aui	atum	p domādar, e p̄gare
Interrogo	as	aui	atum	per domādar cose
Consulo	is	lui	vtum	(dubbic.
Peto	is	iui	itum	penultima longa
Posco	is	poposci	sine supino.	
Posulo	as	aui	atum	
Flagito	as	aui	atum	per domandare.

Sed consulo quando significat dare consilium, habet post se datiuum, vt Consulo tibi.

Celo as aui atum per nascondere.

QVAEDAM species verborum actiuorū est, quæ quærunt ante se nominatiuum pro re agente, & post se accusatiuum pro re patiente, & vltra alium accusatiuum, vel ablatiuum sine præpositione, vt Calceo te calceos, vel calceis Exuo te vestem, vel veste. Et sunt hæc, & similia.

Calceo	as	aui	atum	per calzare.
Discalceo	as	aui	atum	per dicalzare.
Vestio	is	iui	itum	
Induo	is	dui	dutum	per vestire.
Cingo	is	xi	ctum	per cingere.
Discingo	is	xi	ctum	per discingere.
Lxuo	is	xui	tum	per spogliare.

QUAE DAM species verborum actiuorū est, quæ
quærunt ante se nominatiuum pro re agente, &
post se accusatiuum pro re patiente, & ultra ablati-
uum sine præpositione, vt Spoliabo te veste, & Priua-
bo te beneficiis. Et sunt hæc, & similia.

Spolio	as	au	atum	p. spogliar p. forza.
Priuo	as	au	atum	per priuare
Vacuo	as	au	atum	per vocare.
Onero	as	au	atum	per caricare.
Exonero	as	au	atum	per ilcaricare
Orno	as	au	atum	per ornare.
Educo	as	au	atum	penultima corre-

pta per nutrire, & alleuare.

Nutrio	is	trui	ti tum	
Al'o	is	alui	altum, vel alitum	per nutrire
Lacto	as	au	atum	per allattare
Munio	is	nui	nitum	per fortificare.

QUAE DAM species verborū actiuorum est, quæ
quærunt ante se nominatiuum pro re agente, &
post se accusatiuum pro re patiente, & ultra ablatiui
cū a, vel ab, vt audiui Terentium a Canticis. Ac-
cepi benedictionē à Pōteſtate. Et sunt hæc, & similia.

Audio	is	iui	itum	per vñre.
Ausculto	as	au	atum	per ascoltare.
Sed cū dicimus ausculto tibi p. datiuū, p. obedio tibi.				
Intelligo	is	xi	ctum	per intendere.
Accipio	is	cepi	ptum	p. ricuere, & intē
Sepero	as	au	atum	(dere)
Segrego	as	au	atum	
Dando	is	si	sum	per spartire.

Amoueo

Amoueo es moui motum

Remoueo es moui motum per rimuouere.

QVAEDAM species verborum actiuorū est, quæ quæiunt ante se nominatiuum pro re agente, & post se accusatiuum pro re patiente, & interdum iunguntur cum infinitiuo vel alia oratione adiuncta per quod, vel vt, vt Spero discere philo'sophiam, & Spero, quod ego discam philosophiam. Et sunt hæc, & similia.

Spero as aui atum per sperare.

Despero as aui atum per desperare.

Scio scis scui tum per sapere.

Nescio scis scui tum per non sapere.

Dubito as aui atum per dubitare.

Cupio is piui pitum

Opto as aui atum

Desidero as aui atum per desiderare.

Puto as aui atum

Credo is didi ditum

Duco is xi tum

Autumo as aui atum

Existimo as aui atum per credere.

De Verbis Passiuis.

VERBUM passiuum est illud, quod in or finitū descendit ab actiuo addita r, vt amo addita r, fit amor, doceo addita r, fit doctus, & similia. Et quæiunt ante se verba passiuia nominatiuum pro re patiente, & post se ablatiuum cum a, vel ab pro re agente, & casus quos habent vitra in actiuis, non mutantur in passiuis, vt ego amor a populo. A me emitur

domus centum aureis. Tu æstimaris à me magni pretii, vel magna pretio. Ab illo impletur domus diuitiarum, vel diuitis. A me datur opera bonis literis. Tu doceberis a me grammaticam. Tu calcearis a me calceos, vel calceis. Tu spoliaberis a me velle. A me auditur philosophia ab optimo philolopho. Puella pulcherrima speratur a me. Tu crederis esse egregius grammaticus.

De Verbu Neutris.

VERBVM neutrum est illud, quod desinit in o, & non format passiuum in or, nec potest post se habere accusatiuum significantem hominem. Nam si dixeris aror, erit poetice dictum, per figuram prolopopœiam, id est fictionem poeticam, vbi terra loquatur, & dicat. Ego terra aror.

QUAEDAM spec es verborum neutrorum est, quæ querunt ante se nominatiuum pro re agente, & post se genitiuum, vel ablatiuum sine præpositione pro re patiente, vt ego egeo, vel indigeo nummorum, vel nummis.

Egeo es qui

Indigeo es qui carent supinis, per hauer bisogno.

Satago is egi sat actum, per esser curioso, & diligente delle sue cose, vt hic satagit rerum suarum, cum genitiuo tantum.

Careo es rui ritum, vel cassum, per manca re cum ablatiuo tantum.

Abundo as aut atum p hauer ab o dâcia, cum ablatiuo tantum,

Quædam

QUAE DAM species verborum neutrorū est quæ
quærunť ante se nominatiuum pro re agente, &
& post se datiuum pro re patiente, vt Interuiam tibi,
& obediā magistro. Et sunt hæc, & similia.

Seruiō is iui itum

Interuiō is iui itum per seruire.

Sed seruire proprie est seruorum. In seruire vero
amicorum.

Occurro is ri sum per farsi incontro

Nocco es cui citum

Officio eis feci factum

Obsum bes obest obfui per nuocere.

Prosum des dest profui per giuare.

Hæreo es si sum

Adhæreo es si sum

Cohæreo es si sum

Inhæreo es si sum per accostarsi.

Deficio is feci ctum per mancare.

Vt pecunia deficit mihi. Sed cu hoc verbū habet
post se accusatiuum, significat relinquere, & est actiuū,
vt pecunia deficit me, i. relinquit. Vnde Ouidius.

Deficior prudens artis ab arte mea, i. relinquo.

Studeo es ui caret supino, per studiare.

Obedio is iui itum

Pareo es rui itum

Obtēpero as aui atum per obedire.

Benefacio is feci factum per far bene.

Malefacio is feci factum per far male.

Satisfacio is feci ctum per lodisfare.

Fidciubeo es su sum per entrar maleua-

dore.

dore. Idest in furtu per altri, e far ficum altri col
pegno, ò uero col malcuador, vt Egon denubeo il-
li pro te.

Ignosco is cui otum

Parco is peperci caret supino.

Parco is parsi partum per perdonare.

Sed quando facit parsi partum, significat tria per
perdonare, lasciari stare, & far misericordia.

Indulgeo es duli tum p perdonare, e far
carezze. Vt pater indulget filijs, & indulgeo vètri.

Conuenio is ni tum per conueniri.

Placeo es cui tum

Liceo bes bai batum per piacere.

Displiceo es cui itum per dispiacere.

Sto as steti itatum quando est in hac
specie, significat itar contento al parer d'altri.

Acquiesco is cui tum pro eodem. Vt sta-
bo, vel acquiescam sententię tuę.

Liceo es cui citum per esser lecito.

Accido is di caret supino.

Euenio is ni tum

Contingo is tigi tactum

Aduenio is ni tum

Interuenio is ni tum per interuenire,

Retto as stiti atum per restare.

Vaco as aui atum

Incumbo is bai tum

Intendo is di sum, vel tū per attendere.

QUAE DAM species verborum neutrorum est quę
querunt ante se nominatiuum pro re agente, &
post

CANTALYCII.

27

posse accusatum pro re patiente, sicut verba s^uua, & habent passivum in tertio personis in v^{er}o que numero, ut terra aratur, & terra arantur. Et tunc hæc, & similia.

Aro as aui atum per arare.

Semino as aui atum

Sero is seui satum per seminare.

Insero is in cui insitum per in te g^oberi

Insero is in ero, intertum per in te g^oberi & miscolare, ut Carmen tuum est intertum c^ontinuis meis.

Confero is seui confitum per seminare & a^utare gl^oalberi.

Poto as aui atum, vel potum, per bibere.

Invenies etiam potusium pro potio, & S^uo, potus optimum vinum id est, potum, hinc vesce^{re} potus potius, ut Vinum a te potum non est bonum.

Potio as vel potio, & per illud potio as aui atum, per bere a potio a potio, c^ontinuis gl^oalberi.

Puto as aui atum per petar la v^{er}gna, ouer gl^oalberi.

Trituro as aui atum per ultima longa, per tritare, o vero battere il grano la p^{er}ata.

Ventilo as aui atum per cōitare il grano à p^{er}ata, & per far vento, Ut vtilare facit il bello.

Meto is sui il m per metere.

Vindemio as aui atum per vendemire.

Palo as aui atum per lora h^ocerata o vero altro instrumento.

Se, hoc magis est actum ut supra diximus. Sed

caue dicas Cápana pulsat, sed dic Campana pulsatur;
vel sonat. Nec dicas, Ego sono cápanam, sed pulio. An-
tiqui auté dicebant Pulso pultas. Magis autem ego
dicerem, hoc campanū campana, quàm hęc cápana.
Nauigo as aui atum per nauigare.

Dicimus tamé Nauigo mare, per mare, & in mari.

QUÆDAM species verborum neutrorū est, quæ
quærunť ante se nominatiuū pro re patiente, &
post se ablatiuum sine præpositione pro re agente, &
interdū accusatiuū, vt Gaudeo morte, vel mortē
inimici mei, & Doleo morte amicorum meorum.
Et sunt hæc, & similia.

Gaudeo es vltus sum per allegarfi

Doleo es lui litum per dolerti.

Vt doleo tuo infortunio. Et potes dicere Infortuniū
tuum dolet mihi.

Mœreo es caret præterito, & supino per attri-
starfi, & star mal cōtentō, & scribitur per æ in pri-
ma syllaba. Sed mœreo es rui tum, non est in hac
specie per meritare, & far l'arte della militia.

Albeo es bui caret supino, per esser bianco

Nigreo es grui caret supino, per esser negro

Caleo es lui caret supino, per esser caldo.

Frigeo es gui, vel xi caret supino, per essere
freddo.

Palleo es lui caret supino, per esser pallido

Aegreo es grui caret supino, per esser infer-
mo d'animo, & attristarfi.

Aegroto as aui atum per esser infermo
del corpo.

Halo as aui atum per gittar fiato, ò
 vero odore, vt templa halant odore. Vnde com-
 ponitur ex halo, as, quod nō est in hac specie. Nam
 igitur acculatio, vt ille exhalauit animā, i. emisit.

SUNT etiam quadam verba neutra, quæ in præ-
 teritis perfectis, & priusquam perfectis habent vocē
 passiuorum: in ceteris vero neutrorum. hæc appel-
 lantur neutro passiva, & varie construuntur.

Gaudeo es gaudius sum per allegari
 Soluo es solutus sum p̄ solere cū infinito
 Audeo es ausus sum per haurire ardere
 cum infinito.

Fio is factus sum, p̄ esser fatto, ò diuētare
 Fido is fidus sum per fidarsi.

Sed dicere potes. Fido tibi, fido in te, fido de te.

QUAEDAM species verborum neutrorū est, quæ
 appellantur neutro passiva, quæ in neutrali vo-
 ce significant passionem, & querunt ante se nomina-
 tiuum pro re patiente, & post se variè construuntur.
 Et sunt hæc, secundum Priscianum.

Vapulo as aui atum per esser battuto
 Venco is iui venum per esser venduto.

Et declinatur sicut Fio, is, nisi in supino quod fa-
 cit venum. Vnde Venalis.

Exulo as aui atum per esser sbandito.

Quasi extra solum patriæ, idest territorium.

Nubo is p̄si vel nuptus sum per maritarsi
 Liceo es cui citum p̄ esser apprezzato

QUAEDAM species verborū neutrorum est, quæ
 querunt ante se nominatiuum pro re agente, &
 post

post se non regunt calum sine praepositione. Nam aut accusativum, aut ablativum regunt cum praepositione, & conlocuti, ut ego vado attulisti, tu vero vadisti, & calpo. Ego vigilo in studio, tu vero dormis in lecto. Itaque appellantur verba neutra ab accusativo, & tanta sine obliquo casu. Et sunt haec, & similia.

Io	is	iqui	itum	
Vado	is	ifi	sum	
Pergo	is	irexi	itum	per andare.
Curro	is	curram	itum	per correre.
Vivo	is	vivi	itum	per vivere.
No	as	noxi	itum	
Nato	as	nati	itum	per notare.
Volo	as	voli	itum	per volare.
Dormio	is	dormi	itum	
Dormito	as	dormi	itum	per dormire.
Exeo	is	exi	itum	
Prodeo	is	proxi	itum	
Luolo	is	loli	itum	per vfeire.

[illegible]

Iaceo es cui sine lupino periacere.
Nam iacio eis ieci ctū actiū est per gittare

Vnde fit frequentatiuum Iactō iactās.

Sto as steti atum per stare in piede.
Consto as stiti stitum, vel constitum duo si-
 gnicat. Nam attinet ad pretium: vt res tanti con-
 stat. Et significat manifestum esse: vt constat mihi
 astutia tua: id est manifesta est.

Valeo es lui litum per valere.

Ex in hoc verbo Valeo es pretium debet poni in
 accusatiuo, vt Hic liber valet decem aureos, nisi tan-
 ti, quanti, pluris, & minoris, tantidem, & quantum
 que, vt diximus in actiuis. Valeo etiam significat pos-
 sum, & habet post se infinitiuium, vt non valeo venire
 ad scholam id est non possum.

Venio is veni tum per venire.

Incedo is fsi flum

Ambulo as aui atum per camminare.

Sed incedere propriè nobilium est.

Redeo is diui datum per ritornare.

Dilcedo is fsi flum

Abeo is tui tum per partisi.

Lateo es tui titum per nasconderfi.

Ve Saturnus lateuit in Latio.

Sed hoc verbum quando non est absolutum, po-
 test habere post se datiuum, vel accusatiuum, ut Tua
 ignorantia non latet mihi, uel me.

Sono as aui atum per sonare.

Vt Campana sonat. Et potest habere ablatiuum sine
 prepositione, ut Ego sono carminibus. Si uero aliter
 con-

construatur, erit per figuram.

Oleo es olui, vel oleui olitum vel olitum,
per sapere di buono, & di cattiuo. Martial, Non
bene semper olet, qui bene semper olet.

Salio is salui, vel salui saltum per saltare.
Vnde fit salto saltas frequentatiuum.

Sudo as aui atum per sudare.

Vigilo as aui atum per vegghiare.

QUAE DAM verba sunt quæ proprie dici neutra
non possunt, nec actiua quidem, quia in o non
desinunt: nam præsens eorum non est in usu appella-
ntur ego vera defectiua quia carent præsenti, præ-
terito imperfecto, & futuro. Et sunt quatuor uerba
quæ querunt ante se nominatiuum pro re agente, &
posse accusiuium pro re patiente. Sed Memini po-
test genitiuum quoque habere. Ut Memini lectio-
nis, vel lectorum. Et cauedicas lectione per ablati-
uum. Dices tamen Memini de lectione: sed aliud
habet figuratum id est mentionem feci.

Odi sti odit per hauer in odio.
Noi sti uit per cognoscere.

Quamuis inueniatur nosco, nolcis, quod etiam
facit præteritum noui.

Cœpi sti pœ per cominciare.

Et differt à præterito huius verbi capio: quod fa-
cit cœpi. Nam cœpi cœpisti defectiuum verbum scri-
bitur per cœ, & significat incipio.

Memini sti meminit per ricordarsi.

QUAE DAM alia verba sunt, quæ non reperiuntur
nisi in tertio personis, & solent appellare ab
optimis

optimis grammaticis verba excepta actionis? quia
nō ponitur in illis nominatiuus expressus. i. manite-
llus, sed intelligitur Deus, vel Iupiter more poetico,
& post se intelligitur etiam accusatiuus, vt Deus vel
Iupiter pluit, scilicet aquam. Et sunt hęc, & similia.

Pluit bat uic uerat pluit, per plouere.

Ningit bat uixit nixerat get per neuicare.

Tonat bat uic uerat tonabit per tonare.

Iulminat bat aut erat nabit per iactare.

Grandinat bat aut uerat abit per gradinare.

Serenat bat aut uerat abit per serenare.

Poeticè tamē fingere, otes primam personam, vt
si dices. I go Iupiter pluo, iulmino, grandino, &c.

Inuenies quoque apud historiographos per ablatiuū
si e præpositione aliquādo, Pluisse lapidibus, & car-
nibus. Et Statius dixit. S xij luunt, per nominati-
uum. Nec te pigetereat omnia verba absoluta quæ su-
pra diximus; posse esse similitum copulatiua: sicut
Sum es, est. vt Tu uenis iratus, incedis superbus, dor-
mis solus, & sic de aliis.

Quæmo casum iungitur Sum es est substantiuū Verbu.

Similiter non est ignorandū hoc verbum Sum, quod
solum subit intiuum est, eo quod per se substat, posse
constitui cum omnibus casibus præter quā cum vo-
catiuo. Et dicitur similitum copulatiuum, id est quod
copulat similes casus, vt Ego sum magister, & sum
pius Aeneas. Cū genitiuo, vt Hic liber est magistri.
Cum datiuo, vt Sunt mihi bis septem præstanti cor-
pori nymphae. Cum dubus datiuis, vt Sum tibi im-
pedimento, & Sum tibi curæ, Cum accusatiuo cum
præposi-

propositione, vt Fui apud forū. i. in foro. Cum ablatiuo, vt Hercules fuit magna vi, atque virtute, & Est vir magno consilio. Qui tamen ablatiuus æquualet genitiuo, vt si dicas, Hercules fuit magi æ virtutis.

De Verbis Communibus.

V E R B U M commune est illud, quod in oratione actionē, quā passione significat, vt Largior tibi equum, & I quus largitur a me tibi. Osculator te, tu oscularis a me. Et sunt hæc verba communia.

Largior iris itus sum per donare, & esser donato.

Moror aris atus sum per asperare, & esser asperato. Et per tenere, & esser tenuto a bada.

Remoror aris atus sum per ritardare, & esser ritardato.

Exporior iris rtus sum per prouare, & esser prouato.

Osculator aris atus sum per baciare, & esser baciato.

Horror aris atus sum per confortare, & esser confortato.

Criminor aris atus sum per incolpare, & esser incolpato.

Amplector eris xus sum per abbracciare, & esser abbracciato.

Interpretor aris atus sum per interpretare, & esser interpretato, cioè esporre.

Hospitor aris atus sum per riceuer l'amico & esser riceuuto dall'amico, cioè albergare, ò vero alloggiare.

Veneror

Veneror ris atus sum per honorare, & ef-
fer honorato.

Alia quoque multa communia, secundum veteres re-
petuntur, vt obliuiscor, patior, stipulor, & regredior,
verecor, consolor, dignor, confiteor, refect, & quæ-
dam alia.

DE DEPONENTIBVS.

DE P O N E N S verbum est i lud, quod in or de
finit, & non formatur ab actiuo, vnam habēs
tantum significationem scilicet actiuam, vel
passiuam. Dicitur est deponens a deponendo, quia
deponit aut actiuam significationem, aut passiuam,
vni tantum retinens, vt sequor, & orior.

QUÆDAM species verborum deponentium est,
quæ quærant ante se nominatiuum pro re agen-
te, & post se ablatiuum sine i repositione pro re pa-
tiente, vt vtire qui sitis parce.

Vtor ris lus sum per vsar, & est gene-
rale a logni vso.

Abutor ris vsus sum per vsar male.

Vescor ris caret præterito, & supino p vsare.
Sed pertinet ad cibos, vt Vescor cibus delicatis.

Fruor eris tus sum p vsare, n goderi. (mone

Sed ptinet ad voluptatē animi, vt Fruor magister fer

Potior teris tertie coniugationis, vel potiris,
quartæ, potitus sum per vsare violentemente, vt
Potior vxore, & diuitis inimici mei.

Fungor eris tus sum per vsire.

Sed pertinet ad officium, vt Quisq, debet fungi of-
ficio suo. Reperitur tamen apud auctores hoc verbū.

C a Potior

Potior cum tribus casibus post se constructum, vt Potior imperii, imperio, & imperium, vt Terentius dixit. Fungor quoque cum accusatiuo, vt Iungeris officia illorum, & Abulus meretricem,

Morior iris quartæ conjugationis, & morior reris tertiæ, per morire, vt Ille mortuus est peste, seu morte repentina.

QVAEDAM species verborum deponentium est, quæ querunt ante se nominatiuum pro re agente, & post se datiuum pro re patiente, vt Auxilior tibi, & Medeor tibi. Et sunt hæc, & similia.

Auxilior aris atus sum

Opitulor aris atus sum

Adminiculor aris atus sum per aiutare.

Medeor eri caret præterito, & lupino.

Medicor aris atus sum per medicare.

Medico as aui atum pro eodem, sed est actiuum.

Infidior aris atus sum per far tradimenti & aguari.

Blandior iris itus sum per far lusinghe.

Aulor aris atus sum penultima longa.

Assentor aris atus sum per adulare.

Aduersor aris atus sum per contraponere.

QVAEDAM species verborum deponentium est, quæ querunt ante se nominatiuum pro re agente, & post se accusatiuum pro re patiente. Vt Ego tequor vestigia patris mei, & Sequor præcepta magistri. Et sunt hæc, & similia.

Sequor ris cutus sum per seguitare.

Pro-

Prosequor ris cūsus sum per proseguire.
 vt Prosequor te beneuolentia, odio, & oculis.

Persequor ris curus sum

Inlequor ris curus sum per persequire.

Aggredior eris flus sum per illaltare, & per
 cominciare. Vt aggredior Virgilium.

Grassor aris acus sum

Adorior iris ortus sum per assaltare.

So'or aris atus sum

Consolor aris atus sum per consolare.

Sed pronuncia Consolor penultima longa.

Conor aris atus sum per stozzarsi.

Nitor eris nixus sum vel nissus sum.

Entor eris enixus vel enissus sum per storzarsi,

& per parturire. vt En xapuerpera Regem.

Populor aris atus sum

Depopulor aris atus sum per far il guasto.

Dicimus quoque Populo as actiuum, vt Popula-

re penates.

Metior iris mēsus sum per mi urare.

Mentior iris mētus sum per mentire.

Mertor reris tus sum per meritare.

Scipulor aris atus sum per promettere.

Percontor aris atus sum per domandare.

Aspernor aris atus sum

Acertor eris lus sum

Despicor aris atus sum per dispregiare.

Venor aris atus sum p andar alla caccia

vt Venor lepores, sed potest poni absolute, vt Ego
 eo venatum.

Arbitror aris atus sum per pensare.
Meditor aris atus sum per pensare, cantare, & esercitare.

Mucor aris atus sum

Miseror eris lertus sum per hauer miseri-
 co dia, & compassio e.

Sed misereor, miseri q erit post se genituum,
 ut misere mei Deus, & mi nostri misere.

Lacer eris atus sum

Lacer aris atus sum per essere il prez-
 zo quando in publico venditione a lo incanto.

Vendicator

Mendior aris atus sum p torre in prestiza
 et a terra, & ideo potest habere ablatum v tra accu-
 sit uam eu a, verab, ut Matuatus som decem au-
 reos à meo amico.

QUAE DAM species verborum deponentium est, que
 querunt a te se nominatiuum pro re agente, & post
 se accusat u p re p tice, ve genitiuum tunc memi-
 ni, me muni, muni t, ut Recordor lectonis, vel
 lectionem, nec de electione, vel de lectione. Et hęc
 tantum tua verba sunt.

Recordor aris atus sum

Rememoror eris caret, to, & sup ne per ricordarsi.
Obliuiscor eris latus quam per ricordarsi, cioè
 dimenticarsi.

QUAE DAM species verborum deponentium est,
 que querunt a te se nominatiuum pro re pa-
 riore, & post se ablatiui sine praepositiue, vel ac-
 cusatiui pro re agente, ut Lator fortuna tua, vel
 fortunam

fortunam tuam. Et iuxta hæc, & similia.

Letor aris atus sum per allegari.
 Gratulor aris atus sum per allegari infuso

me con aliti di qualche cosa.

Glorior aris atus sum per gloriari.
 Consternor aris atus sum per auariti, cioè

vici di lei, & per malinconia, ò vero per altro.

Tritor aris atus sum per attritari.
 Sed inuenitur etiam tristo as, & contristo as acti-
 uum, per attristare.

Indigior aris atus sum

Stomachior aris atus sum

Irascor ns tus sum cū datiuo per de-
 gnari, & aditari.

QUAE DAM species verborū deponentiū est, quæ
 quæritur ante se nominatiuum pro se patiete, &
 post se ab actiuum cum a, vel ab pro re agente, vel cū
 de, vel e, vel ex vt Natus, vel ortus sū à bono patre, &
 bono patre, & bono patre. Et sunt hæc, & similia.

Nator eris atus sum

Orior ris terræ coniugationis, vel orris
 quartæ, per nascere. Sed i. finitius verimur oriri.
 & non or.

Renator ris atus sum per renascere.

Pator eris passus sum per patire.

Se i hoc verbum potest accusatiuum quoque post
 se habere, vt Patior supplicium à Deo.

QUAE DAM species verborum deponentium est,
 quæ quæritur ante se nominatiuum pro re agē-
 te, & post se non regunt casum obliquum sine pre-

positione, vt Grador per hortum. Altercor cum magistro, vel cum patre. Et ideo appellantur verba deponentia absoluta, idest perfecta, & finita sine aliquo casu. Et sunt hæc, & similia.

Grador eris effus sum per andare.

Vnde componitur aggredior mutata a me.

Labor eris per cadere, & fugire, & tralcorrere.

Altercor aris atus sum per contendere.

Sed inuenitur etiam Alterco altercas neutrum.

Tumultuor aris sum per far rumore, & strepito.

Vnde tumultus.

Auguror aris atus sum

Onnor aris atus sum per fare g^o augurii & indouinare.

Mror aris atus sum per marauigliarsi.

Cachinnor aris atus sum per rider molto.

Est enim Cachinnus dissolutus ritus, & Cachinno cachinnonis est ille qui multum rider.

Luctor aris atus sum per fare alia lotta, & resistere, & contrattare, & per sforzarsi.

Ru'por aris atus sum per rui'pare, & pertinet ad gallos, & gallinas, & alia id genus.

DE IMPERSONALIBVS.

IMPERSONALE verbum est illud, quod caret certis numeris, & certis personis, idest quod non habet certos numeros, & certas personas, & obliquo casu coniugitur, vt A nobis discitur, & a vobis curritur. Quamuis interdum in oratione non exprimitur obliquus, vt Cras curretur ad brauium. Subaudi

tur

tur enim ablativus ab hominibus, vel ob equis.

Quotuplex est impersonale.

Impersonale autem verbum est duplex, Activæ vocis, & Passivæ vocis. Imperionale activæ vocis definitur in e, ut interest, & cederet. Imperionale passivæ vocis definitur in tur, ut legitur, servitur, &c.

Verba impersonalia activæ vocis vario modo construuntur, ut dicetur inferius.

Verba autem impersonalia passivæ vocis quæ ut ante se ablativum cum a, vel a propterea gente, & post se casum sui verbi unde descendit in, et in a, ut A nobis legitur. A nobis probetur, & A me servitur magistro, & A me itur in synagoga.

Sed a verbis activis nō sunt impersonalia, quādo ipsa verba actus habet post se casum aliquem, ut Amo Socratem. Non potest dici, A me amatur Socratem. Audio Terentium, non tamen, a me auditur Terentium.

Sed ab olate sine casu ob, quo potes recte dicere, A me amatur, & a me auditur, & ab illo legitur, & sic de legalis, licet de hac re a quibusdā ineptis grāmatis solatur uti, ter disputari. Satis est scire latine grammatice nō dicere A me amat Socratem, & similia.

Similiter dicis de his verbis neutris, Aro, & temino, quæ habent passivum in tertis personis, ut Aro terram, & terratur a me. Non tamen impersonaliter dicere potes. A me aratur terram, sed absolute, A me aratur.

A quibus verbis descendit impersonale passivæ vocis.

Impersonalia autem passivæ vocis descendunt a verbis activis, & neutris, sed nō ab omnibus neutris.

Nam

Nam *ergeo*, *infigeo*, *careo*, & *abundo*, *gaudeo*, *castro*, *doleo*, *metuo*, *frigeo*, *pallo*, & alia similia, non formant impersonalia. Nec etiam verba neutro passiva, & sunt ista. *Gaudio*, *soleo*, *audeo*, *no*, & *hido*. Similiter nec verba neutra passiva, scilicet *Vapulo*, *exulo*, *veneo*, *liceo*, & *nubo*.

Verba formantur impersonalia passivae Vocis?

Formantur autem impersonalia passivae vocis à tercia persona praesentis indicativi modi, addita *u*, ut *amat* addita *u* fit *amatur*, *legit* addita *u* fit *legitur*, & sic de aliis. Sed adverte, quod quando dicimus *amatur*, *est*, *cursum*, *est*, *revertum*, *est*, & similia, quando impersonalia interponuntur, unumquodque horum est una dictio, nec debes intelligere distinetum, ut *amatum* sit *per se*, & *est* *per se*, sed *amatum* est esse unum tantum nomen substantivum. quando est participium praeteritum *amatus*, *amaris*, sunt duae dictiones, & sic de singulis.

De Verbo Impersonali activae Vocis.

Impersonale verbum activae vocis (ut iam diximus) desinit in *r*, ut *interest*, & *cedet*, & similia, de quibus ita dicitur.

De Interest, & Refert.

Interest, & *refert* possunt esse personalia, & impersonalia. Nam haec actionum sunt impersonalia. Si vero personarum actionum sunt personalia verba neutra & haec verba in *interest* & *refert* sicut *Sum* *es* *est*.

Construuntur haec verba Interest, & Refert.

Quae autem sunt haec verba sunt personalia ante se nominata, à proprio agente, & post se genitivum
pro

pro re patiente, vt Amor magistri interest discipulo-
rum, & Precepta magistri referunt discipulorum.

Sed quando sunt impersonalia, ante se construuntur cum genituo, post se cum infinituo, & vltima infinitum quatuor casum illi verbi vnde descendit infinitus, vt cōsēpulerem a terent, vel retortor a tēe preceptorū, & cōcūdere vtrūq. Et huiusmodi duo verba per appartenere, vt Interat, vel Relatū lorum, idē pertinet ad eos.

Dicimus tamen ad sex vel octo pro genitio
mei, tua pro genitio tua, tuorum pro nostris, no-
stra pro genitio plurali nostrum, vel nostris, vel tua
pro genitio plurali vestrum, vel vestris, & pro ge-
nitio cuius, siue personae, siue in personam sit
ut Mea interstet seruus tui, & Tuus interdictus,
& Mea interstet bonae artis, & Vestra interstet
boni mores, & cetera.

Quare dicimus mea pro mei, tua pro tui, ne pro a
pro nobis, vestra pro vobis?

His autem oblationis pro generatione sumitur, quia
interest significat in re est, res est significat res est.
Ex natura igitur huius profectionis sumitur illa
ratio. Laqueus est in me gener est, magis in de-
mo gener est dictio, quia in me. & in hoc est.
Hoc interest me, id est hoc in re mea, id est in
mea est. Similiter. Hoc est in me, quia hoc est
in me, id est hoc res mea est, & res mea in hoc
est, id est pertinet ad unitatem meam, ut in re
est in me. gulo. In omnesque huius profectiones hoc ver-
bum. Est cum gulo hoc modo: Pariter est,
id est

id est parua vis est, seu parua differentia, & magni refert, id est magna vis est, seu differentia, & nihil refert, id est nulla vis est, seu differentia, vt si dicas Parui refert, si dixeris scholam, aut ludu literariu Interdū refert significat id quod prodest, vt si dicas, Quid refert si te admodum ne luderis, cū tu nūquā obediās mihi? & quid refert dicere signoscas mihi an non?

Quot significata habet interest.

Interest habet quatuor significata. Primo modo significat utilitatem, seu interesse, de quo loquuntur in iure ciuili, vt sermo tuus interest mea, id est sermo tuus est utilis mihi, vel in sermone tuo est interesse meum, vel utilitas mea. Secundo modo notat praesentiam, & tunc querit post se datiuum, vel ablatiuum cum praepositione in, vt Tu interfuisti disputationi meae, vel in disputatione mea. Tertio modo notat distantiam, vt Hinc ad Spoletum intersunt duodecim milia passuum, id est duodecim miliaria. Quarto modo notat differentiam, vt multum interest inter Aristotelem & Platonem, id est multa differentia est. Nā, & nihil interest inter te, & beluam, nulla differentia est. Dices quoque Ego intersum a te id est differo, hoc est inter me, & te differentia est. Et Terentius dixit Stultus intelligens quid interest, intelligens quantum interest a stulto, hoc est quanta differentia est inter stultum, & intelligentem. Differo quoque, idem est, quod interest quando significat differentiam, vt Nihil distat inter carnem, & carnes, id est nihil interest hoc est, nulla differentia est.

Hae verba quae infra sequuntur possunt esse Personalis

sonalia, & impersonalia. Si enim habent infinitum post se sunt impersonalia, & volūt ante se datiuum, & post se infinitum, vt Mihi placet incumbere sapientie. Si vero non habent infinitum, sunt verba neutra, & ante se volunt nominatiuum pro re agente, & post se datiuum pro re patiente, ut Honestitas conuenit liceratis, Et sunt hæc, & similia.

Placet	bat	cui	uel	placitum est.
Libet	bat	huit	uel	libitum est per piacere.
Accidit	bat	accidit		
Euenit	bat	euenit		
Contingit	bat	contingit		per interuenire.
Conuenit	bat	conuenit		
Competit	bat	competiuit		per conuenire.
Licet	bat	licuit		per esse lecto.
Expediit	bat	expediuit		per esse utile.
Liquet	bat	liquit		
Patet	bat	patuit		per esse chiaro, & manifesto.

Constat bat constitit (cuo.

Vacat bat uacauit per hauer tēpo ua-

Vt non uacat mihi audire lectiones, idest non habeo tempus, siue commodum.

Displicet bat displicuit per displicere.

Restat bat restitit per restare.

Sufficit bat sufficit per hauer sufficien-
tia, cioè bastare. Vt sufficit tibi audire Cicerone.

Sed nota quòd dicere debes. Mihi placet esse bono, vel mihi placet me esse bonum si addideris me accusatiuū ante esse, & nobis placet esse lasciuus, & nobis

hæc phœret esse s. mos, sed intelligi nos ante infinitum illi, & h. de figuris. Dices etiam, Volo esse bonus, & uolo me illi bonum,

Hæc uerba quæ sequuntur possunt esse personalia & impersonalia. Nam si iunguntur cum infinitis sunt impersonalia, & tunc querunt ante se accusatiuum, & post se habent infinitum, & post infinitum eadem sunt adhiberem unde tenet infinitus, ut Me delectat audire bonos auctores, & Me oportet ire ad prætorium. Si uero non habent infinitum, sunt uerba neutra, & præcedunt ante se nominatiuum pro re gerente, & post se accusatiuum pro re patiente, sicut uerba etiam, ut Tales mores non delectant domum tuam, & Verba mea non te delectant, & Tales res non oportent me, & c. h. hæc, & similia.

Delectat **h. t. auct.** per consursi, & uero conueniunt.

Oportet **h. t. oportuit** per fab. logno. & inter quæ significat idem quod delect.

Delectat **h. t. auct.**

Iunt **h. t. iunt** per dilectare.

Hæc uerba quæ sequuntur, nisi uelueris esse nimis antiquis, s. per sunt impersonalia hoc est si habent infinitum, siue non & querunt ante se gerentiu pro re gerente, & post se accusatiuum pro re patiente, ut Latine te letum res habentis, & me mallet peccatorum, & Nunc potest scire tu.

Quoniam uero non habent infinitum, loco gerentii habent infinitum & alter casum sui uerbi, ut Me redet decere ingratos. Latine hæc, & similia.

Tedet

Tedet bat per tetum est, vel fuit p rincrescere
 Læet reperiatur teduit.

Mæret bat milerum est, vel fuit, per hauer cō
 passione, ò vero misericordia.

Mirekit bat Dicimus quoque misereſco is.

Vingilius Misereſcimus vltro.

Pudet bat uit per vergognarſi.

Piget bat piguit per rincrescere.

Pœnitet bat pœnituit per pentiri.

Antiquæ tamen hæc omnia perſonalia reperiuntur.

Maluit, benefici, laetit. Verba ſunt imper onalia
 æctiue vocis, & paſſiue ſignificationis. Nam ante ſe
 quaerunt ablatiuum pro re agente, & poſt ſe datiuum
 pro re patiente, vt A me maluit, beoet, laetit tibi.
 Maltacio autem, & benefacio, & laſtificio verba
 ſunt neutra, vt Beneficio, & maltacio tibi.

Hæc verba quæ ſequuntur, appellântur verba famu
 latoria. Nā poſſunt eſſe perſonalia, & imperſonalia. Si
 enim iunguntur cū infinitis verborū perſonalium ſunt
 perſonalia. Si iunguntur cū infinitis verborū imperſo
 nalium ſūt imperſonalia, vt Incipio amare magiſtrū.
 Deſino ottere magiſtrum. Debeo amare magiſtrū.
 Soleo interuire magiſtro. Polum amare magiſtrum.
 Volo au lire magiſtrum. Et nunc ſunt verba perſona
 lia Sed ſi dicas Me incipit tedere vitiorum, Me non
 poteſt pœnitere ſclerum meorum, & ſic de cæteris,
 erunt verba imperſonalia. Et ſunt hæc, & ſimilia.

Incipit ebat incept per cominciare.

Deſinit bat deſinit per laſciare di far

qualche coſa, vt Deſine ludere.

Debet

Lebet	habet debuit	perdouere.
Potest	potuit	perpotere.
Solet	bat solitum est	per solere.

DE INFINITIVIS.

INFINITA verborum dicuntur, quia non sunt finita, quia non habent certos, & determinatos numeros, neque certas, ac determinatas personas. Et aut sunt verborum personalium, aut impersonalium. Infinita verborum personalia ita itaque casum habent ante habent accusatiuum & post se casum uerborum, ut discipulum amare magistri placet Deo, & hominibus. Te gaudere uirtutibus laetor. Me egere nunc mori placet tibi. Te sequi bonas artes laudabile est. Te amplecti sapientiam delectat me. Magistri amari a discipulis sanctissima res est. Dices tamen cupio esse bonus, & Volo esse bonus. Nam hoc uerbum substantiuum, Subiectum, est similitum copulatiuum in finitiuum sicut in aliis modis, nisi addis accusatiuum ante infinitiuum esse, ut diximus antea, ut Cupio me esse bonum, & Volo me esse bonum. Infinita uerborum impersonalium quaerunt ante se, & post se casum uerborum, ut Te miserrere mei est opus piū. Te sedere uitio, um est uitius maximū. Volo Te peccare tuorum peccatorum. A te amari placet amicis tuis. A te inserui a amicis honestum est. Te incipere peccare scelerum gaudet. A te satisheri creditoribus iustum est, et sic de singulis.

De Gerundis, et quae pars orationis debeat dici Gerundium.

Gerundia cum habeant casus, & genera in utroque numero uerba esse non possunt. Et quia transitus

construuntur

construuntur cum calibus tuorū verborum (vt caula legendi Virgilium) nomina appellari non licet. Et quia accidentia participiorum nō habent participia dici non debent. Conuenit ergo dicere gerundium esse partem orationis, cū gerundium (quo in oratione latina utimur) partem faciat orationis. Participalia vero dicuntur, quia similia in voce sunt participiis.

Cuius significationis sint Gerundia.

Gerundia cecidunt à verbis actiuis, neutris, cōmunibus, & deponentibus, & tam actionem, quā passionem significant, præter verba neutra aboluta, vt Examina vitæ videndo, idest dum videtur, & Ego sum paratus ad audiendum, idest vt audiat, vel vt audiam, & Anguis cantando rumpitur, idest dum cantatur, & Tu his doctus legendo, idest dum legis.

Differentia inter participium, & gerundium.

Gerundia hoc modo a participiis differunt, quòd ipsa gerundia significant rei actionem, siue administrationem sine aliquo tempore. Participia vero significant tempus sine rei administratione. Nam si dixeris, Tenet me occupatio lectionis legendæ gerundium est, nec futurū tempus significat, sed rei administratione. Sed si dixeris: Tenet me cura debiti soluendi, participium est futuri temporis, idest quod erit soluendum. Si vero dixeris: In legendis lectionibus, tunc legendis participium, & gerundium esse poterit. Nam si dixeris Consulo tempus in legendis lectionibus gerundium est, ac si disceres. In legendo lectiones, Si vero dixeris, Deerit mihi tempus in legendo lectionibus, tunc legendis participium erit futuri

D tempore

temporis, idest dum legentur.

*Gerundia coniuncta cum substantiis cuius
significationis.*

Gerundia iuncta, & concordantia sub substantiis
semper passivè accipiuntur, vt Venio causa videndi
magistri, idest vt magister à me videatur, & similia
tam singularia, quam pluralia.

*Gerundia disiuncta à substantiis cuius
significationis.*

Gerundia disiuncta à substantiis activè sunt signi-
ficationis, vt Venio causa videndi magistrum, idest,
vt Videam magistrum, & interdum sic disiuncta pas-
sivè quoque accipiuntur, cum sine præpositione, &
sine genere, & in ablativo quasi absolute ponuntur,
vt illud quod supra diximus. Vrit videndo femina,
& Cantando rumpitur anguis.

Genitivus singularis gerundii rectè iungitur cum
genitivo plurali. Reperitur quoque genitivus singu-
laris gerundii cum genitivo plurali coniunctus, vt
apud Livium: Non enim vereor ne quis hoc me ve-
stri adhortandi causa magnifice loqui existimet, vbi
adhortandi singularis genitivus est, & vestri pluralis.
Item apud Ciceronem de divinatione lib. ii. Dole-
bas tantam stultos nostros Epicureis irridendi sui
facultatem dedisse. Et apud Plautum in captivis no-
minandi istorum copia.

DE SUPINIS.

SUPINA alii consulo nomine cum gerundiis ap-
pellant, alii à gerundiis separant. Quintilianus
ait, esse verba participalia, sicut gerundia à qui-
busdam

busdam nomina participalia appellantur. Vnde dici non debet ea esse alicuius casus.

Differentia Supini, & Gerundij.

Hoc inter est inter gerundium, & supinum. Laurē-
tius ait, quod supinum semper ordinatur cum verbo
significante motum, gerundium verò non semper.
Autem vero idem significat quod supinum, vt vado
audium, & vado ad audiendum. Vado venatum, &
ad venandum, & similia.

Primum Supinum.

Primum Supinum nonnulli affirmant esse accusa-
tiuum, vltimum vero ablatiuum: I go autem nul-
lus esse magis affirmauerim. Et primum supinū non
differt a gerundio, nisi quod, vt diximus, supinum
nunquam sepe ordinatur tunc verbo significante, aut
occulte demonstrante motum ad locum, vt I go va-
do, & venio. Occultum autem motum demonstrat
cum dicimus, Do filiam ruptum, & Do libros venū,
& Eui admius spectatum.

Vltimum Supinum.

Vltimum supinum non est alicuius casus, nec iun-
gitur verbo sicut primum supinum. Nam illud ine-
ptissimum nō dicimus. Venio amatu, vel venio lectu.
Nec iungitur adiectiuo, nec regit casum sicut ge-
rundium, nec a verbo, nec a participio regitur: sed
sine prapositione adiectiuo coniungitur, & passiuæ
tantum significationis est, vt Dignus amatu, id est
dignus, qui ametur, Mirabilis visu id est dignus admi-
tatione cum videatur, & Facilis dictu, & facilis fa-
ctu, & similia.

Vernus sensus super Gerundys'

Gerundia vel participalia nomina. Li gerundii, d' vero li nomi participali. Sunt hæc, sono questi, Cau-
sa amandi, per cagion d'amare, & d'essere amato.
Amando, amando, & essendo amato. Amandum ad
amare, & ad essere amato. Supina sunt hæc, Li supini
sono questi. Ego vado amatum, io vado ad amare
actiue tantum. Ego sum dignus amatu, io son degno
d'essere amato pass. & tantum. Et secundum Priscia-
num son degno d'amare actiue, quod Laurentius ne
quiquam putauit. Nam sum dignus amatu, nil aliud
est quàm sum dignus qui amet, & similia. Si aliter
gerundia, aut supina resolueris. Du te perdant atque
ira dicent.

DE PARTICIPIIS.

PARTICIPIVM est pars orationis declinabi-
lis, dictum quali partem capiens. Nam à nomi-
ne accipit genera, & calus. A verbo accipit tẽ-
pora, & significationes. Ab utroque numerum, & fi-
guram. Accidunt autem ipsi text. Genus, Calus, Tem-
pus, Significatio, Numerus, & Figura.

A quibus Verbis fiunt Participia.

Participia sunt ab Actiuis, Passiuis, Neutris, Cõ-
muniibus, & Deponentiis.

Quot participia fiunt ab Actiuis.

A verbo actiuo duo veniunt participia in ans, vel
in ens, & in rus. Participia in ans, vel in ens sunt tem-
poris presentis, & præteriti imperfecti. Participia
vero in rus sunt futuri temporis.

Participia

Participia in ans, uel in ens formantur.

Participia in ans, uel in ens formantur à prima persona præteriti imperfecti indicatiui in odi, mutata in ns, ut amabá, bam in ns fit amans. Legebam in ns, sic legens, & sic de singulis. Quod participiū significat eū qui amat, & eum qui amabat. Nam omne participiū resoluitur per relatiuū, & uerbum.

Participia in rus unde formantur.

Participia in rus formantur ab ultimo supino, addita rus, ut amatū amatu, addita rus fit amaturus. Ergo illa uerba actiua, quæ carent supinis non habent participiū in rus. Significat ergo amaturus eum qui amabit.

Quot participia fiunt à passiuū, & cuius temporis, & unde formantur.

A uerbis passiuis duo fiunt participia in tus, & in dus, sed participia in tus sunt præteriti perfecti, & plusquam imperfecti temporis, ut amatus. Quod participium significat illum qui amatus fuit, uel amatus fuerat. Ergo uerba passiuæ quorum actiua carent supinis non habent participia in tus, sed tantum in dus.

Participia in dus unde formantur.

Participia in dus formantur à genitiuo sui participii præsentis, tis mutata in dus, ut amans amantis tis in dus mutata fit amandus, & sunt participia in dus futuri temporis. Significat ergo amandus eum, qui amabitur. Sed participia in dus aliquando exponuntur per dignus, digna, dignum, ut amandus, idest dignus amari, legendus, idest dignus legi, &c. Sed tunc amandus participium transit in nomen.

Quot participia sunt a Verbis neutris.

A verbo neutro sunt duo participia (sicut ab *actuo*) *inans*, vel *inens*, & *inrus*, vt *seruio seruens*, & *seruiturus*. Et formantur sicut actiua, & eiusde sunt temporis. Sed si carent supinis verba neutra non habent participia *inrus*, sicut diximus de *actiuis*.

Quædam autem verba neutra tria habent participia, scilicet.

Prædeo	des	prædens, præsus, & præsurus.
Gaudeo	es	gaudens, gauisus, & gauisurus.
Solco	es	solens (quod posuit Plautus) solitus, & soliturus.
Audeo	es	audens, ausus, & ausurus.
Fido	is	fidens, tius, & fisurus.
Iuro	as	iurans, iuratus, & iuraturus.
Cæno	as	cœnans, cœnatus, & cœnaturus, & quædam alia.

Sum est verbum substantiuum vnum tantum participium habet, quod est *ens*, idque in bonis autoribus non reperias. *Iuturus* non est ab hoc verbo, sed ab antiquo verbo *iuo*. Neque *eslendi*, *eslendo*, *eslendum* vquam reperitur.

Quot participia sunt a Verbis communibus.

A communibus verbis quatuor sunt participia *inans*, vel *inens*, *inrus*, *in tus*, & *indus*. Nihil duo sunt ab actiua significatione, duo à passiva, quia commune verbum utramque retinet significationem, vt *largiens*, *largiturus*, *largitus*, & *largendus*, & sic de singulis, formanturque omnia sicut supra diximus. Sed aduerte, quod participia communia terminata in *rus*, possunt

possunt esse actiuæ, & passiue significationis. Nam si dixeris, Magister largitus mihi librū dectus est, erit actiue significationis. Si vero dixeris, Liber largitus mihi à magistro est bonus, erit significationis passiue, & sic de aliis.

Quot participia fiunt a deponentibus.

A verbis deponentibus tria sūt participia, in ans, vel in ens, in rus, & in tus, vt à sequor, sequens, sequutus, & sequuturus. Formanturque vt supra dictū est. Sed participia deponētia omnia sunt significationis actiuæ, licet terminata in tus reperiuntur in passiuæ quoque, immo, & participia in dus, à verbis deponentibus passiue significationis inueniuntur, vt sequendus, aggrediendus, auxiliandus, & similia.

Participiorum terminationes.

Terminationes, seu voces participiorū sūt octo.

In ans ut amans.

In tus ut amatus.

In dus ut amandus.

In xus ut fixus.

In ens ut legens.

In rus ut amaturus.

In uus vnum tantum, vt mortuus.

Constructio participiorum.

Omnia participia post se construuntur cum casibus suorum verborum, vnde descendunt participia. Nam ante se casum aliquem non quærunt: quia cum substantiuo sicut adiectiua concordant.

Quot modis participiorum transit in nomen.

Participium modis quinque fit nomen, constru-

tionem, temporis, amissione, comparatione, compositione & significati mutatione. Constructione, quādo constructur cum alio casu, quā i. cum eo, quē participium quærit, ut Amans sapientia. Nam esset participium, dicendum esset. Amans sapientia. Temporis amissione, quando tempus amittit, ut amans pro eo qui amore captus est, ut meminerunt omnia amantes, & doctus pro eo qui eruditus est, ut ita sentiunt docti viri. Comparatione, ut amantior, & amantissimus. Nam nullum participium terminatur in or. Compositione, ut indoctus, & innocens. Nam indocto non reperitur, neque innoco. Mutatione significati, ut amandus pro eo qui est dignus amari.

Quot sunt figure participiorum.

Cum tres sint nominum, & verborum figure, participiorum tantum duæ sunt, simplex, & decomposita, simplex, ut legens. Decomposita, ut per legens. Nam omne participium, aut est figure simplicis, aut decompositæ. Præterea autem docet quæque inueniri participia compositæ figure, ut sunt intractus, & contraclus, quæ constant ex duabus integris dictionibus, sed veniunt a verbis compositis ex integro, & corrupto, ut intelligor, & contringer.

Utrum sint participia ab impersonalibus.

Participia ab impersonalibus non veniunt, nisi solū à redet perreus, quod ponit Suetonius, & iacet, quo fit facit pœnitens, & reperies apud Lactantium.

Hæc autem quæ sequuntur magis sunt nomina, quā participia dicenda, aut participia nimis antiqua, & abulua, scilicet pingendus, dolendus, iacentendus,

tendus, carendus. Item sunt quedam quæ voce participii esse videtur, sed sunt nomina aut participia sine verbo. Nā corū verba nunquā reperiuntur, & sunt hæc.

Galeatus à galea, idest galea indutus.

Pileatus à pileo, idest pileo indutus.

Scutatus à scuto, idest scuto armatus.

Tunicatus à tunica, idest tunica indutus.

Annulatus ab annulo, idest annulo indutus.

Manicatus à manicis, idest vinculis manuum ligatus.

Caligatus à caligis, idest caligis indutus.

Sunt autē caligæ militum, unde milites caligati.

Brachatus à brachis, idest brachiis indutus.

Paludatus à paludamento idest paludamento indutus.

Est enim paludamentum militaris vestis.

Togatus à toga, idest toga indutus.

Prætextatus à prætexta, idest prætexta indutus.

Fuit autem olim prætexta Romanorum puerorum nobiliū vestimentū usque ad annū quintumdecimum.

Trabeatus à trabea, idest trabea indutus. Fuit autē trabea Romanorum regum vestimentum.

Comatus à coma, idest capillatus.

Baccatus sine, n, a baccis, idest baccis ornatus, hoc est gemmis, quæ sunt ad baccarum fructuum similitudinem.

Penulatus à penula, idest penula indutus, quæ fuit olim vestis ad arcendas pluias, & ea erat icortea, idest ex pelle.

Soleatus à solea, idest solea calceatus. i. la pianella.

Crepidatus à crepida, idest crepida calceatus, quod est eiusdem generis calcamentum.

Cristatus

Cristatus à cristis, idest cristis indutus, quæ sunt gallearum insignia.

Hastatus ab hasta, idest hasta armatus.

Lunatus à luna, idest habens formam lune, vt lunatis agmina peltis.

Stellatus a stellis, idest stellis ornatus, vt stellatum cœlum.

Litteratus à literis, idest ornatus literis.

Turritus à turribus, idest turribus munitus, vt **Turrita** Perusia.

Cirritus à cirris, idest ornatus cirris capillorum.

Crinatus à crinibus, idest capillatus.

Pellitus à pelle, idest pelle munitus, vt pellitæ oues.

Cornutus à cornibus, idest cornibus armatus. **Boues cornuti.**

Armatus ab armis, idest armis munitus. Sed armatus ab armor armatis passiuo verbo, participium est in tus passiuum.

DE RELATIVIS.

RELATIO est antelata rei representatio. Et relatiuum est rei antelatæ representatiuum: est autem duplex, substantiæ, & accidentis, seu accidentiæ. Relatiuum substantiæ est quod refert nomen substantiuum, vt Socrates qui docuit Platonem intellexit philosophiam; antecedens huius relatiui Qui est Socrates substantiuum. Item, Ille qui currit mouetur, antecedens huius relatiui Qui est ille pronomen, quod ponitur loco proprii nominis, & substantiuum, nam subauditur homo, vel alius, aut aliquid simile.

CANTALYCII.

63

Quæ sunt relatiua sunt tantia.

Relatiua tantia sunt qui, quæ, quæd, quod, sui, alter, alius, is, idem, ille, reliquus, ambo, &c. cæterum. Nam cæter, seu cæterus in v. n. n. e. Unde aduerte, quod si dixeris, Gaspar leg. t. V. l. ium sicut a. n. i. a. g. l. t. r. i, antecederet n. u. s. r. e. l. a. t. i. u. m. est Gaspar substantiuum: ex qua oratio. e. i. e. quod Gaspar est magister, & hoc est ex natura relatiui alius.

Item si dixeris, CHRIS T V S crucifixus, t. duobus alius latronibus, h. g. t. i. c. d. o. s. C. H. R. I. S. t. u. m. fuisse latronem, ideo hæc oratio est talis. Dixeris quæ, Album, quod videtur, est color, antecederet n. u. s. r. e. l. a. t. i. u. m. Quod est Album adiectiuum, quod in t. r. o. g. e. n. e. r. e. s. u. b. s. t. a. n. t. i. u. m. elicitur, dicit alba res, S. e. n. t. i. t. u. l. u. s. l. u. p. u. s. l. i. b. u. l. u. s, id est tristes res.

Quotuplex est relatiuum sunt tantia.

Relatiuum sunt tantia duplex est, Vnum idem t. i. s, id est similitudinis. Alterum diuersitatis. I. d. e. m. t. i. s. s. u. t, q. u. i, q. u. æ, q. u. æd, u. i. s, i. p. s. e, u. i. . D. i. u. e. r. s. i. t. a. t. i. s. a. l. i. u. s, a. l. t. e. r, r. e. l. i. q. u. u. s, &c. c. æ. t. e. r. a, c. æ. t. e. r. u. m.

Relatiua accidentia.

Relatiua accidentia sunt quæ ref. r. u. t. adiectiu. h. e. t, q. u. a. n. i. s, q. u. a. n. t. u. s, q. u. a. n. t. u. s, q. u. a. n. t. e. n. i. a. s, q. u. a. n. t. u. i. s, q. u. o. t. u. i, u. s, c. u. u. s, c. u. i. a, c. u. u. i, q. u. i. t, q. u. i. t. u. s.

Horum quoque quidam sunt identitatis, ut quintus, quotus, & similes. Sum bonus, quod is es tu. Sum magnus quod tu es. Nam sic est identitas, seu similitudo. D. i. u. e. r. s. i. t. a. t. i. s. v. e. r. o. n. u. n. t, a. l. i. u. m. o. d. i, a. l. t. e. r. i. u. m. o. d. i, v. t. u. i. n. t.

& C. o. m. m. u. n. i. t. a.

& Coruus est alteriusmodi, & nunc est hic diuersitas. Sed cum dicimus, Sum qualis tu, debes intelligere suum correlatiuum talis, & Sum quantus tu, intelligitur correlatiuum tantus, & sic de singulis Quis, & Qui nunquam relative ponitur, sed interrogatiue, vt Quis currit? quid facit? vel innitè vt Nescio quis currat, & Nescio quid faciam vel ponitur admiratiue, vt quis homo est ille, & quia dixit ille.

Antecedentia adiectiui huius rei utriusque, sunt omnia adiectiua denotantia qualitatem, vt bonus, doctus, indoctus, prudens, humanus, pauper, diues, albus, niger, pulcher, & similia, vt Sum bonus, vel doctus qualis es tu.

Antecedentia huius relatiui quotus, sunt omnia adiectiua denotantia quantitatem excessus, vel diminutionis, vt magnus, parvus, longus, latus, altus, curtus, amplius, & similia, vt Sum magnus, vel parvus quantus es tu.

Antecedentia huius relatiui quotennis, sunt omnia adiectiua composita ab anno, vt biennis triennis quatriennis, & similia, vt Puer meus est biennis quotennis est tuus.

Sed pro vniennis dicimus anniculus lalum, cuius correlatiuum totennis esse deberet, sed non est in usu.

Antecedentia adiectiua huius relatiui quotus, sunt omnia adiectiua ordinalia, vt primus, secundus, tertius, & alia, vt Sum primus in schola quotus non es tu. Cuius correlatiuum deberet esse totus: sed non est in usu.

Antecedentia adiectiua huius relatiui quotuplex, sunt

sunt simplex, duplex, triplex, quadruplex, & similia, ut Mea vestis est duplex, vel triplex, quoduplex non est tua. Cuius correlatiuū deberet esse totuplex, sed non est in usu.

Antecedentia adiectiua huius relativi cuius, sunt omnia adiectiua patria ut Romanus, Florentinus, Viterbiensis, Fulginās, Rauennās, & similia, ut sum Romanus cuius es tu. Sed aduertit quod patria nomina terminata in as habent accētum circumflexum in vltima syllaba as, ut Fulginās, Rauennās, &c. Nam sunt per syncope ab illis vetustis remota ti, veteres enim dicebant hic, & hęc cuiatis, & hoc cuiate: & hic, & hęc Rauennatis, & hoc Rauennate; accētum circumflexum in penultima syllaba, nos vero per syncope remouimus ti, & remanet accentus circumflexus in eadē syllaba, & dicimus cuiās, Rauennās, & similia.

Antecedentia adiectiua huius relativi quotuplus, sunt omnia adiectiua significantia mensuram, vel pōdus, ut duplus, triplus, quadruplus, decuplus, centuplus, & similia, ut Ager meus reddit duplum quotuplum tuus non reddit, & significat pondus, vel mensuram, vel duplicitem.

Antecedentia huius relativi cuius iam, sunt omnia adiectiua denotantia possessionem, ut Petreus, Euandrius, Acneius, & similia, ut Hęc domus est Petreia cui non est illa, vel referunt genitiuos substantiuorum significantes possessionem, ut hoc pecus est Mœlibei cuium non est illud: vel referunt pronomina possessiua, ut hęc domus est mea cui non est illa.

Quot relatiuum habet suum correlatiuum tot &

ante-

euo dicere poteris. Quis vel vter. Sed si fuerint plures, non dicere poteris vter sed quis. Et nota quod tam relatiua substantia, qui, quæ, quod, quàm relatiua accidentis qualis quantus, & reliqua possunt poni interrogatiue per totam declinationem, vt qui vir est ille? quæ semina est illa? quod animal est illud? & qualis est ille? quantus est ille? & reliqua.

Item nota quod non semper fit responsio per eundem calum per quem fit interrogatio, nam respondeatur quandoque per aliud verbum, vt quanti aestimas domum? respondebis mille, vel centum aureis, & quam puellam amas? Illa puella amaturà me, & sic similibus.

Item si facta fuerit interrogatio per qualis, vel per quantus, & per alia relatiua accidentis, respondebis per adiectiua ipsius relatiuis conuenientia, vt supra dictum est.

Item expetuntur quædam dictiones habentes cūque, quæ tantum valent quæcumque, vt quælitcunque, & qualiquis: quantulcunque, & quantusquantus, & quocunque, & quotquot, vt quotquot autem receperunt eum, id est quocunque eum receperunt, & sic de aliis.

DE DISTRIBUTIVIS.

DISTRIBUTIVUM est signum, vel nota distributionis, & distributiuum est duplex affirmatiuum scilicet, & negatiuum.

Distributiva affirmatiua.

Omnis, quicūque, quisque, quilibet, vterque duo eum tantum, ambo duorum tantum.

Distri-

Nullus.

Nemo.

Neuter.

Sed inter nullum, & neminem hoc interest, quod nullus de rebus omnibus dicitur, non solum de hominibus, nemo vero tantum de homine. Sed neuter duorum tantum est negatiuum, licet uterque duorum tantum affirmatiuum, & construuntur distributim post se, ut genitio plurali, uel ablatiuo cum e uel ex, uel de uel cum acculat uo cum inter, ut Neuter istorum, uel ex illis, uel inter illos ita dicit, & cum nominatiuo singulari, ut nemo homo, & nullus homo.

Distinctiua inter quisque, & quilibet.

Inter quæ, & quilibet non parum interest. Nam quisque significat omnem, quilibet uero significat unum quemlibet generis uolueris, ut si quisque quemlibet istorum librorum, id est quemlibet generis horum librorum. Noli dicere quæque. Nam si dicas quæque quemlibet istorum librorum, significas, omnes istos libros, quod apud bonos uerissimum esse comperies.

Quisquis, & quicunque.

Ita nota quoque quisque, & quicunque multum differunt a quilibet. Nam quisquis, & quicunque requiritur, ut se aliâ orationem, ut Quisquis cupit discere grammaticam, legat has regulas, & Quicquid me amat bonus est. Sed quisque significat omnem absolute, ut Quique me amat, & quisque suos patimur manes.

DE PARTITIVIS.

PARTITIVVM, nomen est per quod fit partitionio, seu est ligum partitionis, & sunt partitiua hæc, alius, quisque, unus, alter, id est unus de duobus

duobus tantū. Quis, vter, quidam, licet quis, & vter si est interrogatiua, vt diximus, construiturque sicut distributiua, vt vnus discipulus meus dormit, vel vnus discipulorum meorum, vel vnus ex meis discipulis, vel vnus inter discipulos meos. An quis tamen distet à quidam. Nam quidam certiore rem significat quam aliquis, licet peritunc confundantur.

DE PATRONYMICIS.

PATRONYMICVM nomen est illud, quod à propriis nominibus Græcis patrum, vel avorum derivatur, & significat filium vel nepotem filiam, vel neptem aut alios descendentes. Quādo significant filium, vel filiam, referuntur ad patrē, vel ad matrem. Quando significant nepotem, vel neptem, referuntur ad avum, vel ad aviam.

Cuius generis sunt Patronymica.

Patronymica aut sunt masculini, aut fœminini generis. Omnia vero sunt fœminini generis, præter ea quæ terminantur in des, quæ sunt masculini generis.

Cuius declinationis sunt Patronymica.

Patronymica masculina sunt declinationis primæ vt Priamides huius Priamide.

Patronymica vero fœminina, sunt declinationis tertiary, vt hæc Priamis huius Priamidis, vel Priamidōs, exceptis terminatis in re, quæ faciunt genitiuū in s, secundum Græcam terminatiorem.

Quæ sunt terminationes patronymicorum.

Patronymica quatuor habent terminationes scilicet in des, in is, in as, in ne, vt Priamides Priamis, Antonias, & Nerine.

A qua declinatione nominū veniunt Patronymica.

Patronymica formantur à nominibus propriis primæ, vel secundæ, vel tertiæ declinationis. Nam quartæ, & quintæ declinationis non habent nomina propria à quibus tantum veniunt patronymica.

Patronymica primæ declinationis quomodo formantur.

Patronymica que fiunt à nominibus propriis primæ declinationis, formantur a genitiui mutata vltima & genitiui in a, & addita des, vt Aeneas aeneæ vltima e mutata in a, & addita des, fit Aeneades, quod significat filium, vel nepotem Aeneæ, & sic de singulis similibus. Excepis his que ab aliis formantur videlicet Anchites Anchitæ vltimæ genitiui mutata in a, fit Anchita, addita des fit Anchitades secundum regulam. Sed abusiue addimus ante a, & dicimus Anchitades, idest filius, vel nepos Anchitæ.

Maia Maæ, vltimo & genitiui mutata in a, & addita des fit Minades, idest filius, vel nepos Maæ. Sed significatur Mercurius filius Maæ, maia vltimo & genitiui mutata in a, & addita des fit iliades, idest filius, vel nepos ihe. Sed significatur Romulus, vel Remus, qui fuerunt ihe Albani filii.

Iliades Patronymicum.

Hoc patronymicum iliades potest descendere ab Ila matre Romuli, & Remi (vt diximus) & ab hoc filio illi, & tunc significabit hominem iliacū, idest Trojanum. Et formatur hoc modo, illum illi vltimo i, mutata in a, & addita des fit iliaces.

*Patronymica quæ veniunt a nominibus proprijs
secundæ declinationis.*

Patronymica quæ veniunt à nominibus proprijs secundæ declinationis formantur à genitivo addita des, vt Priamus Priami addita des fit Priamides idest filius, vel nepos Priami, excepti terminati in eus.

Terminata in eus nomina secundæ declinationis.

Patronymica quæ veniunt à nominibus proprijs secundæ declinationis terminatis in eus formantur à genitivo hoc modo, Theleus Thelei e murata in i, longum, & addita des fit Thesides, idest filius, vel nepos Thelei, & sic de similibus.

*Patronymica quæ veniunt a nominibus tertiæ
declinationis.*

Patronymica quæ veniunt a nominibus tertiæ declinationis formantur à genitivo addita des, vt Hector Hectoris addita des fit Hectorides, quod significat filium, vel nepotem Hectoris.

Patronymica terminata.

Patronymica terminata terminata in as, vel in is formantur a nominativo singulari patronymici masculini remota de, vt à Priamides, remota de fit Priamis, quo significat filiam, vel neptem Priami, & sic de singulis; nisi formatur irregulariter. Maias patronymico formatum a Maiades patronymico masculino remota de, & significat filiam, vel neptem Maiæ.

Patronymica quæ sequuntur quomodo formantur.

Achilleides.

Anchisiades.

Atlantiades.

Phætoniades.

Anphitryoniades.

Antoniades.

Peliades.

Aeneis patronymicum fœmininum:

Thetis patronymicum fœmininum.

Iliis patronymicum fœmininum.

Achilles formatur hoc modo. Achilles achillis
achilli, ad ita des fit achilliades secundum regulam facit achilides sed
nos adimus e ante, & dicimus achilides. Vnde re-
mota de fit achilleis patronymicum fœmininum.

Anchisiades (ut diximus) formatur hoc modo. An-
chises anchiæ, ultimo e genitium mutato in a fit an-
chisi, ad ita des fit anchisiades secundum regulam, sed
e h minus ante a, & fit anchisiades. vnde remota de
fit anchitias patronymicum fœmininum, quod signi-
ficat filiam vel nepotem Anchitæ: & sic formatur Læ-
tiades, id est Lætiæ filius.

Atlantiades formatur hoc modo. Atlas atlantis
atlanti, ad ita des fit atlantides secundum regulam:
sed addimus a post i, & fit atlantiades, & significat
Mercurium nepotem Atlantis ex Maia Atlantistilia
vnde remota de fit atlantias patronymicum fœmini-
num. quod significat filiam vel nepotem Atlantis.
Sed poëtæ in hoc nomine atlas non semper faciunt
abulationem dicentes Atlantes pro patronymico ma-
culino, & atlantis pro patronymico fœminino.

Phætoniades quod est patronymicum à Phæto-
re veniens formatur hoc modo. Phæton phætonis
phætoni, ad ita des fit phætonides, secundum re-
gulam,

gulam, sed addimus a patre, & sic phætoniades, unde remota de sic phætoniades patre cymini tæmininum, quod abusive significat sores phætonis veritas in populo a bores, sed hoc non ita quæ poetæ non semper faciunt abusive, nec res phætoniades pro patronymico masculino, & phætonis pro patronymico tæminino.

Amphitryonides patre cymicum masculinū formatu hoc modo. Amphitryon amphitryonides secunda regulam, sed addimus a patre, & sic amphitryonides, quod significat Herculem tæminum Amphitryonis unde remota de sic amphitryonides, quod significat filiam vel neptem Amphitryonis.

Antemades formatur hoc modo. Antonius antonius, ultimo i genitui mutato na, sic antonia, addita des sic antoniades, filius vel nepos antonii, unde remota des sic antonias, quod est filia vel nepus Antonii.

Pelus mons Thessalæ formatur patre cymicum masculinum pelusades quod formatur hoc modo. Pelus pelus, ultimo i genitui mutato na, sic pelia, addita des sic peliades, patronymicum masculinum, quod abusive significat hominē ex Thessalia, unde remota des sic pelias patre cymicum tæmininum quod est tæmina ex Thessalia. Unde quoque dicitur tæminū, quod habet pelias, id est Thessalia Achæus Thessalus Nam Achilles Thessalus fuit: & Pelus mons Thessaliæ.

Aeneas, patronymicum tæmininum a matre ab aeneades patronymico masculino hoc modo. Aeneades, remota de sic aeneas secundum regulam, unde

num a vertitur in i, & fit æ. eis, quod significat filiam, vel neprem, vel historiam, vel fabulam A. nax.

Theleis patronymicum sceminar. ū so. maturā pa-
tronymico masculino hoc modo. Thelesis remota
de the. thelis secundum regulam, sed addit use, ante
i, & sic theleis patronymicum scemininum, quod si-
gnificat matrem, vel neprem, vel historiam, vel fabulā
Thelei, & sic formantur omnia patronymica, quæ ve-
niant à nominibus propriis secū q̃ declinationis ter-
minatis in eus, vt Orpheus, Tydeus, & reliqua.

Ilia patronymicum femininum, vel fit ab illa,
vel fit ab illo. Si fit ab illa, terminatur ab illades m. seu
no patronymico, quod venit ab illa. hoc modo. Illa-
des, remota de fit ilias, & est illa, vel n. pris illæ ma-
tris Romuli, & Rami. Si ab illo terminatur ab illa-
des masculino patronymico, quod venit ab illo hoc no-
mine illum illi hoc modo. Illades, remota de fit ilias,
quod significat mulierem, vel historiam, vel fabulā
Troianam, vt Ilias Homeri.

Patronymica in ne.

Patronymica in ne terminata patris admodum
sunt, & sceminar. p. vers. t. terminata quæ à genitris
addita ne, vt A. trallus, a tralli, ad fit in. fit ac. r. line.
quod significat filium, vel neprem A. tralli, & Nereus
nereus, et in longam mutato, & addita re fit nerine,
quod significat matrem, vel neprem nereus matris id est
A. r. us. a. r. illi, ultimum i mutato i no, & addita re fit
aritione, quod significat filiam, vel neprem A. r. illi,
sed præcipue intelligitur Danae, quam iupiter in au-
rum verius compulsi.

In quibus nominibus patronymica propriè formantur.

Patronymica propriè formantur à masculinis, Graecis nominibus propriis patrū vel auriū, ut diximus.
Vnde veniunt patronymica abusiua.

Abusiua patronymica, & improprie veniunt à nominibus matrum ut *Ilia*des, & *Men*ades. A nominibus regū, ut *Aene*ades idest Troianus à rege *Aenea*. *Cecrop*ides à *hemien*sis à rege *Cecro*ne. A nominibus fratrum, ut *Phreton*tiades. A nominibus regionum, ut *Colch*is, idest *Medea* quæ fuit *Colch*orum regina. Et à nominibus urbium, & gentium: qualia apud poetas frequentissimè reperiuntur, ut *Argolis*, *Troas*, *Athis*, *Sicilis*, & similia.

Declinatio patronymici masculini.

Hic *Aene*des huius *aneadæ* huius *aneadæ*, hunc *aneadā* vel *aneadē*, o *aneada* vel *aneade*, ab hoc *aneada* vel *aneade*. Hi *aneadae*, horum *aneadarum* his *aneadis*, hos *aneadas*, o *aneade*: ab his *aneadis*, & sic de reliquis.

Declinatio patronymici feminini.

Hæc *Priamis* huius *priamidis* vel *priamides* Græce, hunc *priamidē*, hunc *priamidē* vel *priamida* Græce, o *priamis*, vel o *priami* Græce, hæc *priamide*. Hæc *priamides*, harum *priamidum*, his *priamidibus*, has *priamides* vel *priamidas* Græce, o *priamides*, ab his *priamidibus*, & sic de cæteris.

Interdum vero per nuntur possessiva nomina pro patronymicis, ut *Saturnius*, idest *Iop*ter, & *Saturnus* *Iuno*. *Saturnius* pro *Saturnides*, & *Saturnia* pro *Saturnis*.

Interdum ponitur patronymica pro patriis tam masculinis quam femininis, ut Cecropia pro Cecropia, id est Atheniensis, & terra Cecropis pro terra Attica pro Cecropa reg. Atheniensium. Postremo unde patroymicus est ipse, erat tuus, & instantiuus.

DE COMPARATIVIS.

COMPARATIONIS gradus, sunt tres. Positivus, Comparativus, & Superlativus. Positivus ut in homines omnes in parte morationis, à qui comparativum, & superlativum formari potest. Nolo quod te melius, sed a multis partibus, ut in omnis comparativus formatur, praequam a proprio nomine, & coniectura, & in lectio e.

De positio comparativus.

Comparativum nomen est nudum, quod significat magis cum positum, hoc est quod tantum significat quod cum significat positum cum magis, ut albius, id est magis albus: melius, id est magis rectus, &c.

A quibus partibus orationis formantur comparativus.

Comparativus formatur a nomine, a verbo, a participio, a praepositione, ab adverbio. A nomine, ut albius. A verbo, ut deterius. A participio, ut amarior. A praepositione, ut posterior. Ab adverbio, ut a priusior.

A quibus nominibus formantur comparativus.

Comparativus formatur a nominibus adiectivis, quorum addens sunt quod etas per plus, & minus recipitur. Nomen si formatur autem si adiectiva secundae declinationis, & genitivus addita or ut albus, albi, addita or, fit albius. Si sunt tertia, formatur à d,

etius

tinua leſita or, et fortis, et ru, addita or, fit fortior.

Quintessence, que l'a en latin nominatio quinta

Research format comparisons.

Nomina adiectiva terminata in vs, vel is, habentia duos vocales antes, vt pius, literus, boneus, tenuis, &c. terminata, non formant comparativa, quia comparatione debet superare periculum in ly, i. s. Sed si per o ceterimus, aut litrenus, & similia, comparativum dicitur per o ceterius, et adiectiva te et cetera citur consonans. Item ortanus dicitur o r t u s, & egregior. Pipraus, ferbureus, et laenais. Lgriegus curat, &c. per o ceterus &c.

2017, 27.06.2017, 14.06.2017, 15.06.2017, 16.06.2017, 17.06.2017, 18.06.2017, 19.06.2017, 20.06.2017, 21.06.2017, 22.06.2017, 23.06.2017, 24.06.2017, 25.06.2017, 26.06.2017, 27.06.2017, 28.06.2017, 29.06.2017, 30.06.2017, 01.07.2017, 02.07.2017, 03.07.2017, 04.07.2017, 05.07.2017, 06.07.2017, 07.07.2017, 08.07.2017, 09.07.2017, 10.07.2017, 11.07.2017, 12.07.2017, 13.07.2017, 14.07.2017, 15.07.2017, 16.07.2017, 17.07.2017, 18.07.2017, 19.07.2017, 20.07.2017, 21.07.2017, 22.07.2017, 23.07.2017, 24.07.2017, 25.07.2017, 26.07.2017, 27.07.2017, 28.07.2017, 29.07.2017, 30.07.2017, 31.07.2017, 01.08.2017, 02.08.2017, 03.08.2017, 04.08.2017, 05.08.2017, 06.08.2017, 07.08.2017, 08.08.2017, 09.08.2017, 10.08.2017, 11.08.2017, 12.08.2017, 13.08.2017, 14.08.2017, 15.08.2017, 16.08.2017, 17.08.2017, 18.08.2017, 19.08.2017, 20.08.2017, 21.08.2017, 22.08.2017, 23.08.2017, 24.08.2017, 25.08.2017, 26.08.2017, 27.08.2017, 28.08.2017, 29.08.2017, 30.08.2017, 31.08.2017, 01.09.2017, 02.09.2017, 03.09.2017, 04.09.2017, 05.09.2017, 06.09.2017, 07.09.2017, 08.09.2017, 09.09.2017, 10.09.2017, 11.09.2017, 12.09.2017, 13.09.2017, 14.09.2017, 15.09.2017, 16.09.2017, 17.09.2017, 18.09.2017, 19.09.2017, 20.09.2017, 21.09.2017, 22.09.2017, 23.09.2017, 24.09.2017, 25.09.2017, 26.09.2017, 27.09.2017, 28.09.2017, 29.09.2017, 30.09.2017, 01.10.2017, 02.10.2017, 03.10.2017, 04.10.2017, 05.10.2017, 06.10.2017, 07.10.2017, 08.10.2017, 09.10.2017, 10.10.2017, 11.10.2017, 12.10.2017, 13.10.2017, 14.10.2017, 15.10.2017, 16.10.2017, 17.10.2017, 18.10.2017, 19.10.2017, 20.10.2017, 21.10.2017, 22.10.2017, 23.10.2017, 24.10.2017, 25.10.2017, 26.10.2017, 27.10.2017, 28.10.2017, 29.10.2017, 30.10.2017, 31.10.2017, 01.11.2017, 02.11.2017, 03.11.2017, 04.11.2017, 05.11.2017, 06.11.2017, 07.11.2017, 08.11.2017, 09.11.2017, 10.11.2017, 11.11.2017, 12.11.2017, 13.11.2017, 14.11.2017, 15.11.2017, 16.11.2017, 17.11.2017, 18.11.2017, 19.11.2017, 20.11.2017, 21.11.2017, 22.11.2017, 23.11.2017, 24.11.2017, 25.11.2017, 26.11.2017, 27.11.2017, 28.11.2017, 29.11.2017, 30.11.2017, 01.12.2017, 02.12.2017, 03.12.2017, 04.12.2017, 05.12.2017, 06.12.2017, 07.12.2017, 08.12.2017, 09.12.2017, 10.12.2017, 11.12.2017, 12.12.2017, 13.12.2017, 14.12.2017, 15.12.2017, 16.12.2017, 17.12.2017, 18.12.2017, 19.12.2017, 20.12.2017, 21.12.2017, 22.12.2017, 23.12.2017, 24.12.2017, 25.12.2017, 26.12.2017, 27.12.2017, 28.12.2017, 29.12.2017, 30.12.2017, 31.12.2017, 01.01.2018, 02.01.2018, 03.01.2018, 04.01.2018, 05.01.2018, 06.01.2018, 07.01.2018, 08.01.2018, 09.01.2018, 10.01.2018, 11.01.2018, 12.01.2018, 13.01.2018, 14.01.2018, 15.01.2018, 16.01.2018, 17.01.2018, 18.01.2018, 19.01.2018, 20.01.2018, 21.01.2018, 22.01.2018, 23.01.2018, 24.01.2018, 25.01.2018, 26.01.2018, 27.01.2018, 28.01.2018, 29.01.2018, 30.01.2018, 31.01.2018, 01.02.2018, 02.02.2018, 03.02.2018, 04.02.2018, 05.02.2018, 06.02.2018, 07.02.2018, 08.02.2018, 09.02.2018, 10.02.2018, 11.02.2018, 12.02.2018, 13.02.2018, 14.02.2018, 15.02.2018, 16.02.2018, 17.02.2018, 18.02.2018, 19.02.2018, 20.02.2018, 21.02.2018, 22.02.2018, 23.02.2018, 24.02.2018, 25.02.2018, 26.02.2018, 27.02.2018, 28.02.2018, 29.02.2018, 01.03.2018, 02.03.2018, 03.03.2018, 04.03.2018, 05.03.2018, 06.03.2018, 07.03.2018, 08.03.2018, 09.03.2018, 10.03.2018, 11.03.2018, 12.03.2018, 13.03.2018, 14.03.2018, 15.03.2018, 16.03.2018, 17.03.2018, 18.03.2018, 19.03.2018, 20.03.2018, 21.03.2018, 22.03.2018, 23.03.2018, 24.03.2018, 25.03.2018, 26.03.2018, 27.03.2018, 28.03.2018, 29.03.2018, 30.03.2018, 31.03.2018, 01.04.2018, 02.04.2018, 03.04.2018, 04.04.2018, 05.04.2018, 06.04.2018, 07.04.2018, 08.04.2018, 09.04.2018, 10.04.2018, 11.04.2018, 12.04.2018, 13.04.2018, 14.04.2018, 15.04.2018, 16.04.2018, 17.04.2018, 18.04.2018, 19.04.2018, 20.04.2018, 21.04.2018, 22.04.2018, 23.04.2018, 24.04.2018, 25.04.2018, 26.04.2018, 27.04.2018, 28.04.2018, 29.04.2018, 30.04.2018, 01.05.2018, 02.05.2018, 03.05.2018, 04.05.2018, 05.05.2018, 06.05.2018, 07.05.2018, 08.05.2018, 09.05.2018, 10.05.2018, 11.05.2018, 12.05.2018, 13.05.2018, 14.05.2018, 15.05.2018, 16.05.2018, 17.05.2018, 18.05.20

Copratiaño e...
alibior, per v...entor, qd...

(1) 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895,

[illegible]

articulos format nequior, & uerlatiuum nequissimus, & significat lasciuus. Hec, & hec potis, & hoc pote, quod significat potens, format potior, & uerlatiuum potissimus, significat autem potior melior, siue potentior, ut hec medicina, uel regula est potior illa, Ocyor pro ueocior comparatiuum: si cares positiuo Latino: quod Græci dicuntur *αὐτό*, i. celeriter *αἶμα*, i. uelocis nē. Habet ucyor quoque ysimus superlatiuum. Plus comparatiuum est (ut diximus) ab hoc nomine multus, licet potest esse a uerbis comparandi, ut plus sapiens, & plus albus. Sed si habeat post se genitiuum, tunc erit comparatiuum nomen, ut habeo plus humanitatis, quam diuitium, & habes plus moribunditatis, quam beneuolentiae.

Nomina adiectiua, quæ non formant comparatiua.

Adiectiua illi nomina, quæ per plus & minus non recipiunt incrementum, & diminutionem, comparatiua non formant, & sunt hæc. Singularis, singularis, omnipotens, principalis, luscus, amandus, honorandus, venerandus, reuerendus, colendus, & alia participia in dus à quibus non ueniunt illa ineptissima comparatiua, quibus truales grammatici sine pudore utuntur. Veteres etiam aliquando à nominibus propriis comparatiuum formauerunt, ut Nerone Nero minor, & superlatiuum Neronomus, quod tamen omnino fugiendum est. Nota insuper quod (ut supra diximus) comparatiuum debet superate positiuum in syllabis: licet plerumque irregularia non superent, ut maior, peior, &c.

Comparatiua diminutius.

Habent quoque Latini comparatiua diminutius, quæ G. genit. ò habent terminata in culus, vt maui- culus, lilius, liliulus, gradulus, melitulus, quæ formantur à comparatiui neutro in us, ad fira eius, vt maior, addita culus, ut maui- culus & sic de singulis.

Comparatiuum a verbo.

Comparatiuum quoque à verbo formatur, vt à detero is, tetrui, detritus, deterior, quod significat minus bonus, vt ait Seruus, non peior.

Comparatiuum a participio.

Comparatiuū quoque à participio formatur, vt amittor. Quod vim participii amittit, & terminatur à datiuo à ditta or, vt amittila, ditta or, fit amittior.

Comparatiuum in a pronomine secundum Veteres.

Comparatiuum etiam a pronomine preterierunt veteres, vt ipse ipse or, & superlatiuū ipsissimus, quod quidem fugiendum est.

A gentilibus nominibus, vel patrij non sunt comparatiua.

Gentilia, vel patria nomina cōparatiua non formant, vt Romanus, Troianus & similia, quæ non patiuntur incrementum, neque diminutionem.

Comparatiuum a præpositionibus.

Comparatiuum fit à præpositionibus, vt ab his,

Post	posterior	posterior.
Extra	exterior	pius di- forar.
Ultra	ulterior	pius di- à.
Super	superior	pius di- lepra.
Intus	interior	pius di- entro.

Citra

Circa	citerior	piu di quà.
Infra	inferior	piu sotto :
Prope	propior	piu appresso.
Ante	anterior	piu davanti.

Comparatiuum al aduersu.

Comparatiuū que que sit ab a uerbis, ut à pridē prior, à lepe lepius, à diu diutius. Tenet quod prius dicit de duobus prius uero comparatiuū de pluribus.

Quæ requiruntur ad rectam comparationem.

Quinque adiecta requiruntur comparationē, res uidelicet comparata, res cui comparatur accides siue qualitas & quæ res comparati, & illa cui comparatur eiudem accidentis participes sint, & quod magis una, quam altera videatur participare, utocrates fuit sapientior Platone, quod nō erit, siet abusio in comparatione, ut dixit abest corus, in una oratione nō participat uterque terminus de eodem accidente abest in eis, & hec de signis.

Quæ modi sit alius in comparatiuo.

Abusio in comparatiuo triquetrimodus, significatione, constructione, formatione, & comparatione. Significatione, cum tantu significat comparatiuum quantum significat posituum suum, ut cu or profe-nex, tritior prostratis, aut quando contrariū significat, ut dulce, uel est minus amarus, ut melior, Ponticuū est dulcius, quam cetera maria. Constructione, cum non construitur more comparatiui, ut maior iuuenum, & maior huius est charitas, cū requirat comparatiuum post se ablatiuum. Formatione, uel cum anomale, & irregulariter formatur, ut melior, maior,

for, prior, vel cū in a nonine proprio, vt Neronior, & a pro non ne, vt p e p h i o r, & p e m i o r pro infidelior, quod dicitur P'etus. Nam hæc duo sunt ab die etate non recipientibus incrementum neque diminutionem. Comparatione, quando fit cōparatio ad diuersas qualitates, vt taxcit ab or coruo, sed nunc non in cōparitione, sed in cōparatione abusi sit,

Differentia inter abusi nem comparatiui, & abusi nem comparationis.

Abusio cōparatiui fit in significatione, cōstructione, formatione. Abusio vero comparationis est cum utriusque terminus nō participat de eode accidēte, seu qualitate, vt patet in p'edicto corui, & niuis exēplo.

Constitutio comparatiui.

Construuntur autem comparatiui post se cū ablatiuo in prepositione, qui ablatiuus significat rē illam quæ ab altera exceditur, id est superatur, vt Socrates fuit sapientior Platone, vel quàm Plato, sed intelligitur in hoc nominatiuo verbum fuit. Nam comparatiuum non regit nominatiuum. Ponunt, & alium sine prepositione regere ablatiuum significantem excellentiam, id est superatiam, vt sum maior te duobus digitis, & Polyphemus fuit multo altior Hercule. Interdum regit accusatiuum cum prepositione, vt tu es crudelior ante omnes alios homines.

De magis aduerbio quod etiam comparatiuo coniungitur.

Magis aduerbium, vt placet Prisciano non solum positiuo, sed et cōparatiuo coniungitur hoc modo. Hector fuit fortior Aeneas magis, quàm iustior, id est,

idest, Hector superauit Aeneam magis fortitudine, quam uirtute. Item Ajax fuit fortior Vlixem gis, quam Diomedes, id est, Ajax u, erat u Vlix fortitudine magis quàm Diomedes, quod non placuit Valae, qui dici uoluit Ajax fuit fortior Vlixem supra quam Diomedes, uel Ajax fuit fortior Vlixem quàm Diomedes.

Quod comparatiuū si regit interdum eundem post se casum quem positiuum suum. Sum carus (ue amicus magistro magis, quàm tu per positiuum dicimus, vbi casus datiuo nō g uer, per comparatiuum dicis. Sum carior uel amior te magistro, sum cupidus honoris magis quàm tu, & sum cupihor te honoris, sum gis ornatus uirtute quàm tu, & sum ornator te uirtute, & sic de similibus.

Item nota quedam notanda per plus, & minus,

& per duos ablatiuos.

Io ho più di ventare ducati. Dicendum est, habeo aureos plus viginti tribus. In qua oratione viginti est primus ablatiuus, & tribus est alter ablatiuus significans excessum.

Item io ho vno meno di dieci ducati. Habeo vno minus decem aureos.

Io ho più grano di gli miei vicini. Habeo plus tritici meis uicinis, uel quàm mei vicini.

Io ti amo più del douere. Amo te plus debito, uel quàm debet.

Io ho studiato più di dieci anni. Studui plus quàm decem annos, & plures annos decem, & plures decem annis.

Io ho più ingegno che tu. Habeo plus ingenii, quàm tu uel habeo plus ingenii te, uel tuo.

10 ho piu danari che te. Habet plus denariorum te
vel quam tu, ve tus.

10 ho piu di mihe anati. Habet plus aureorum mil-
le, habet plus de milibus, ve. plures mille aureis.

Differentia comparatiui, & superlatiui.

Comparatiua dilert a superlatiua hoc modo, vt
docuit Laurentius, quod cōparatiuum refertur ad
vnum, superlatiuum vero ad plura, sed hoc fecitūdm
Græcos ell. q. n. tam cōparatiuo quam superlatiuo
dā g. nitiā cōtētibilibitūo, vnde vter interrogati
uum cōparatiuo ag. tar, quis vero superlatiuo. Qu n
tihar us in tertio. Ita nō tātū vtrum sit melius, sed
quid optimū ut queritur. Et vt ciuitas diuina sit in
duas partes, at tū c. c. Cæsaris, & Pompei: dicen-
dum erit minor pars Quintam sequebatur Pompe-
ium, minor Cæsarē si uero ciuitas sit diuisa in tres,
uel plures partes dicendū erit. Maxima pars Quiri-
tū sequebatur Pompeium, & maior, & minima Cæ-
sarem, non minor, sed hoc ut dixi secūdm Græcos.

Latini uer. hanc inter cōparatiuum, & superlati-
uum faciunt differentia, quod cōparatiuum ad unū,
& ad plures tam sui, quā u. alieni generis referunt. Su-
perlatiuum uero tantum ad plures sui generis, quod
in frequēti poetarum u. u. comperies, quem Priscia-
nus, & Donatus affirmant. quāuis Cicero in Piso-
nem dixerit me, & diem, priorem, priorem, primū.
Nam adiles duo erant, prætores uero plures. Ideo
priorem de duobus dixit primum uero de pluribus:
diximus tam. supra priorem de duobus semper dici,
primum uero de pluribus.

Postremo

Vnde veniunt superlativa?

Formantur autem superlativa a genitiuis nominum adiectiuorum secundæ, & tertiæ declinationis, à genitiuis secundæ addita s, & simus, ut iustus iustissimus, addita s, & simus, fit iustissimus, a genitiuis tertiæ addita simus, ut fortis addita simus fit fortissimus, & sic de cæteris, exceptis anomalis, & irregularibus.

Superlativa anomala.

Bonus irregulariter format optimus pro bonissimus.

Malus format pessimus pro malissimus.

Magnus format maximus pro magnissimus.

Multus habet plurimus pro multissimus.

Paruus format minimus pro parvissimus.

Magnificus format magnificentissimus pro magnificentissimus.

Munificus format munificentissimus pro munificissimus licet apud veteres reperias magnificentissimus, & munificissimus.

Quinque superlativa in limus.

Facilis format facilissimus pro facilissimus, facile, & piacevole.

Agilis agilissimus pro agilissimus, destro, & leggiero.

Gracilis gracilissimus pro gracilissimus, schietto, & fortile.

Humilis humillimus pro humilissimus, humile, & bas

Similis simillimus pro similissimus, simile, & hæc omnia duplicant l, m, superlatiuo, quamuis habeant simplex l, in positiuo.

Superlativa in rimus.

Adiectiua nomina terminata in r, formant super-

F latiuo .

Latui in rimus à nominatiuo singulari addita rimus
et pulcher adiuta rimus, fit pulcherimus, & similia.
Dexter autè irregulariter dextimus facit pro dexter
rimus.

Sinister sinistimi & proficiscerimus.

Vetus seu veter format veterimus, sed veter non est
in vto.

Maturus format maturissimus.

Matur, quod non est in vto, format maturrimus.

Memor Senex Iuuenis Adolefcens.

carent superlatiuis.

Nequam adiectiuum format nequissimus.

Superlatiuum a Verbo.

A verbo unum tantum superlatiuum habemus in
rimus quod fit à verbo detero à quo solum compara
tiuū deterior, de quo diximus.

Superlatiua a prapositionibus.

Post prapositio format postremus.

Extra extremus uel extremus.

Ultra ultimus.

Intra inermus.

Infra infimus.

Supra supremus uel summus.

Citra citimus.

Prope proximus, sed proximus quādo denotat co
muni, in hominē nō ē superlatiuū sed positiuum, qd
habet comparatiuum proximior sine superlatiuo.

Superlatiua ab aduerby.

Pridē à verbo format superlatiuū primū, qd ad
plures referri, sicut prior ad duos tantū, ut diximus.

Nuper,

Nuper format nuperissime, licet Plautus nuperum nomine dixerit, sed melius est à nuper.

Sape format sapissime adverbium superlativum. Nam neque comparativum sapior, neque nomen sapientium sapissimus fit ab adverbio saepe, sed tantum adverbium sapissimum.

Diu format divitissime.

Pene format penitissime.

Pente, pentissime, quæ posuit Plautus,

Constructio superlativi.

Superlativum constituitur post se cum genitivo, ut Achilles fortissimus Græcorum, cui genitivus est Græcorum. Potest quoque constitui sine comparativo cum calo ut polissimus, ut tu es simillimus patri tuo, sicut similes patri tuo, id est ualde similes, nam tunc hoc superlativum ponitur absolute. Cicero simillimum te geoalico. Potest quoque constitui post se cum genitivo singulari et licet ut omnino sit Lydes fortissimus gentis Dabæ, & Cæsar ille fortissimus Romanorum.

Multo profundius dictum est, tam superlativo quam comparativo coniungitur, ut multo doctissimus, & longe doctissimus, sicut multo doctior, & longè doctior.

Porro mo si dixeris Socrates fuit fortissimus asinorum, significabis Socratem tu fleabilem. Et homo est fortissimus taurorum, significabis hominem esse taurum. Iam hæ orationes falsæ sunt, licet in grammatica congruant. Nam res comparata, & res cui comparatur eisdem spectari debent esse.

DE ADV ERBII S LOC ALIBVS.

ADVERBIA localia appellantur a loco quem denotant. Nam sex modis locum significant, nam aut significant statum in loco, aut motum ad locum, aut de loco, aut motum per locum, aut motum usque ad locum, aut motum versus locum.

Significantia statum in loco sunt hæc, quæ infra ponuntur.

Hic in questo loco.

Illic in quel loco.

Ihic in cotesto loco, ò ver in questo.

Foris di fuora.

Intus dentro.

Ibi vel **inibi** illic in questo loco.

Vbi doue. Et ponitur quatuor modis.

Interrogatiue, vt **ibi** fuisti? Relatiue vt ego fui Ro-
mæ, **vbi** tu non fuisti, idest in qua Roma. Infinite, vt
nescio **vbi** fueris. Admiratiue, vt **vbi** tuisti ò miser.

Ibidem in quel medesimo loco.

Vbicunque

Vbiubi in qualũche loco, & hæc tria subiun-
guat sibi aliam orationem.

Vbiuis

Vb que in ogni loco.

Nuncubi.i. num in aliquo loco. Et ponitur interro-
gatiue, vt nuncubi inuenisti fidem?

Sicubi se in alcun loco, & requirit post se
aliam orationem.

Alcubi in alcun loco.

Alibi in altro loco.

Necubi

Necubi	
Nulquam	in nessun loco.
Vtrobique	ne l'vno, & l'altro loco.
Supra	di sopra.
Infra	di sotto.

Aduerbia significantia motum ad locum sunt hæc.

Huc	à questo loco.
Illic	à quel loco.
Istuc	à cotesto loco, ò ver à questo loco.
Intro	dentro.
Foras	fuora.

Quo doue (idest) à qual loco Et ponitur
quatuor modis. Interrogatiuè, vt quo vadis? Re-
latiue, vt ego iui Romam, quo tu non iuisti, idest,
ad quam Romam. Infinite, vt nescio quo iens. Ad-
miratiue, vt quo ruis ò miler.

Id	à quel loco.
Aliò	ad altro loco.
Aliquò	ad alcun loco.
Nequò	à nessun loco.
Nulquam	à nessun loco.
Siquo	se ad alcun loco, & requirit post se aliam orationem.

Nunquo num ad aliquem locum, & ponitur
interrogatiuè.

Eodem	à quel medesimo loco.
Viquam	ad alcun loco.
Quocunque	Quoquo.
Quouis	à qualunche loco, & requirunt post se aliam orationem.

Qualibet	à qual loco ti piace.
Supra	di sopra.
Infra	di sotto.
Veroque	à l'uno, & à l'altro loco.

*Adverbia significantiia motum per locum,
ideſt tranſitum.*

Hic	per queſto loco.
Illic	per quel loco.
Iſtic	per cotteſto loco ò uer per queſto.
Ea	per quel loco.
Qua	per qual loco. Et ponitur quatuor

modis. Interrogat uer, ut qua tranſiſti? Relatiue,
ut tranſiui per uineam, qua non tranſiſti tu, ideſt
per quum. Inſiſtit, ut uenio qua tranſiſtiſ. Ad-
miratiue, ut qua tranſiſtiſtice in ſer.

S. qua ſe per alcun loco, & requirit poſt ſe
aliam orationem.

Qualibet	per qual loco ti piace.
Vtraque	per l'uno, & per l'altro loco.
Intus	dentro.
Foris	fuora.

*Aduerbia ſignificantia motum de loco, ideſt
diſceſſum ſunt hæc.*

Hinc	di queſto loco.
Illic	di quel loco.
Iſtinc	di cotteſto loco, ò uer di quillo.
Intus	di dentro.
Vnde	dò ſe, ideſt, di qual loco. Et ponitur

quatuor modis. Interrogatiue, ut unde uenis? Re-
latiue, ut uenio a uinea, unde tu non uenis, ideſt à
qua

qua uinea. Intende, ut nescio unde uenias. Admira-
re, ut unde uenis o miler.

Inde di quel loco.

Sicunde se ad alcun loco, & requirit post se
altam orationem.

Aliunde di altro loco.

Arcunde di alcun loco.

Necunde di nessun loco.

Vndeunque Vndeunde.

Vndeuis di qualunque loco, & requirit post
se altam orationem.

Vnde ubet di quel loco ti piace.

Vtrinque de l'vno, & dell'altro loco.

Superne di sopra, hæc mulier formosa est parte

Interne dalla parte di sotto, vt si dicas mu-

lier illa est formosa superne, sed interne desinit.

Calitus dal Cielo, vt hoc coelitus venit.

Funditus dal fondo, vt Troia funditus ruit.

Ad aduerbia significantia versus locum.

Hicsum verso questo loco.

Ilicsum verso quel loco.

Illicsum verso cotello loco.

Quorū am verso qual loco. Et ponitur quatuor
modis. Interrogatiue, vt quorū vis ite? Relati-
ue, vt ibo Romā versus, quorū tu es? Inter-
lus quā Romam. Intende, ut nescio quā uineam.

Aliorū verso altro loco, o vero altra parte.

Aliquorū verso alcun loco.

Interiorū verso dentro.

Retrorū in dietro.

R E G V L A E

Dextrorsum à mandritta.

Sinistrorsum .

Lævorsum à man sinistra.

Sursum insù.

Deorsum ingnù.

Quorsumcumq; **Quorsumquorsum** **Quorsumuis**

Quorsumlibet, verio qualunche loco tu vuoi.

Aduerbia significantia vsque ad locum.

Hucusque intino a questo loco.

Illucutque intino à quel loco.

Quoultque intino à che loco. Et ponitur quatuor modis Interrogatiue, vt quoultq; vis ire? Relatiue, vt ibo Romã vsque, quoultq; nõ ibis tu idest vsq; ad quẽ Romã. Inter te, vt nescio quoultq; iturus sis. Et admiratiue, vt quoultq; o miter iulii.

Foris di fuori.

De proprijs nominibus vrbium quomodo aduerbialiter ponuntur.

Nomina primæ declinationis propria vrbium, & secundæ significatione statim in loco aduerbialiter in genitiuo ponuntur, vt sui Romæ, sui Viterbii. Significatiua vero motum ad locum, ponuntur in accusatiuo sine præpositione, vt vado Romã, vado Viterbium. Significatiua motum per locum, & motum de loco ponuntur in ablatiui sine præpositione, vt trãsiui Romã, & Viterbio & veni Romã, & Viterbio, quamuis hæc propria vrbium nomina cum præpositionibus comperiuntur.

Si vero hæc vrbium nomina tantum pluratiue declinantur tam primæ, quàm secundæ, & tertiæ declinationis significatione statim in loco, vel motum per locum, vel motum

tum

tū de loco ponūtur in ablatiuo sine præpositione, vt fui, tranſui, venio Pils, Gabus, Tralibus, Significan-
tia motu ad locu, ponūtur in accuſatiuo ſine præpo-
ſitione, vt vado Pils, Gabos, Tralles, & ſimilia.

ſi aut nomina vrbū propria ſint te, ſig declinatio-
nis ſignificātia ſtatū in loco, & motu per locū, & mo-
tū de loco, ponuntur in ablatiuo ſine præpoſitione,
vt fui, tranſui venio Neapoli. Significātia motū ad lo-
cū ponūtur in accuſatiuo ſine præpoſitione, vt eo Nea-
polim, eo Tybur, & ſimilia. Verū vt dixi, omnia hæc
nomina propria vrbū cuiuſcuque ſint declinationis
cū præpoſitionibus nominaliter reperiuntur, vt co
ad Romā, fui in Roma, tranſeo per Romā, venio à Ro-
ma, eo vique ad Romā, & ſic de cæteris. Præterea au-
torem exempla, quæ tu ipſe frequenter inuenies.

*Quatuor nomina appellatiua, quæ ponuntur
tanquam nomina propria.*

Domus, humus, rus, militia, qñ aduerbialiter po-
nūtur ſequunt nomina vrbū propria ſecundū ſua
declinationē, vt fui domi, co domū, tranſeo de mo, ve-
ni domo, eo domu vique co domū verſus. Et nomina
liter fui in domo, co ad domū, tranſeo p domū, venio
ex domo. Sed aduerte in hiſ duobus humus, & mili-
tia, nā nō in omnibus caſibus aduerbialiter ponūtur.

Humus, n. in genō, & ablatiuo tantum aduerbiali-
ter ponitur, vt ille cecidit humi, & ſurrexit humo.

Militia vero in genitiuo tantum, vt fui militia.

Alii autem horum nominum caſus ſine præpoſitione
ſua, nunquam ponuntur.

Rus vero quando ſignificat ſtatū in loco, & in
datiuo

datio, & ablatius reperes, ut tui rure vel ruri, . . .
 Festus rure dici nō velit, Scd. V. rurius ait. Rure
 rans quid agat. Et Horatius, Pollicitas me rure tutum
 figat. As tuē hōc nō denm. ut ad locum, ac verus
 locum, ut ad locum, in accusatiuo sine prepositione
 ponatur, la tribu ter, ut eorus veras, eorus usque.

Nomina provinciarum quomodo ponuntur,

Et appellatio.

Prouinciarum nomina, & appellatio sine propo-
 sitionibus adiungatur. Nō significantia ita in loco
 iunguntur ablatiō cum la ut tui in Sicilia, in Africa
 in vinea, in schola, & similia. Significantia motu na l
 locum iunguntur accusatiuo cum ad vel in, ut eo i
 vel in Sicilia ad vel in Aphricā, ad vel in vineā. Sg-
 nificantia motū per locum cum accusatiuo cū per, ut
 tra ilium per Siciliā, per Aphricā, per vineā, & similia.
 Significantia motum de loco cū ablatiō cum i, vel
 ab, vel e, vel ex, ut veni i ex Sicilia, ex Aphrica, ex vi-
 nea, vel a, vel de, vel e, Sicilia, Aphrica, & vinea.

Verfus, & vsque quomodo ponuntur.

Nomina propria urbium, & provinciarum signifi-
 cantia verus locum, semper post accusatiuū postpo-
 nunt verus, ut eo Romā verus, Florentiam verus, &
 similia. Item dicimus de nominibus provinciarum,
 eo Siciliam verus, & Aphricam verus. Si vero non
 sint nomina civitatum, aut provinciarum, additur
 ad, vel in, ut eo ad Orientem verus, in locum verus.

Sed propria locorum nomina significantia vsq; ad
 locum ponuntur in accusatiuo cum prepositione vs-
 que postposita, ut eo Romā vsque, & i Florentiā vsq;

Si vero

Si vero sint app. clausi, vel p. u. nostrarum, additur aliter p. r. p. n. t. ad v. m. v. r. co. ad v. r. m. v. l. m. s. c. i. t. a. v. q. u. e. r. o. d. i. c. i. t. u. m. v. q. u. e. v. e. r. i. q. u. e. a. d. v. i. c. i. c. o. m. f. o. r. m. u. e. l. a. t. i. n. u. m. i. q. u. e. c. o. e. s. t. i. n. g. l. a. t. i. n. u. m. i. q. u. e. n. e. u. l. q. u. a. d. i. n. g. l. a. t. i. n. u. m.

Potest et nota quod dicitur p. r. a. s. f. r. o. v. l. q. u. e. r. e. p. e. t. u. r. e. t. i. a. c. u. b. l. a. t. i. o. a. d. d. i. c. a. p. i. t. u. m. c. e. x. u. t. e. d. i. c. a. s. e. g. o. u. e. n. t. i. q. u. e. e. x. M. e. a. C. o. s. t. a. t. i. c. i. t. u. m. l. a. A. b. t. i. p. r. e. s. t. u. q. u. e. h. a. c.

DE HETEROCLITIS NOMINIBUS.

HETEROCLITIS est nomen declinatum, quod varie declinatum. Et heteroclitisi est quod aut nomen declinatum, licet autem hanc varietas, e. a. k. m. n. o. g. e. n. t. e. d. e. c. l. i. n. a. t. i. o. e. & u. e. e.

Heteroclitisi numero C. e. u.

Heteroclitisi numero, & c. u. l. a. e. s. t. q. u. a. e. c. a. r. e. n. t. q. u. a. l. i. e. d. i. b. i. s. & i. n. u. m. e. r. o. a. u. t. p. u. r. a. s. a. t. i. g. u. a. n. t. *Hæc quæ sequuntur sunt intermixta c. o. d. e. n. u. m. e. r. o.*

Interem in accusativo, & i. n. e. c. e. a. b. l. a. t. i. o. s. l. e. u. r. a. r. o. d. i. c. i. m. u. s. & l. e. u. d. u. s. P. r. i. n. c. i. p. a. l. i. u. m. P. l. o. s. a. l. i. e. s. o. l. i. t. e. s. l. i. m. a. t. t. o. n. d. i. s. t. i. n. g. u. i. t.

Dati nomen in accusativo, & d. a. t. i. o. n. e. i. n. a. b. l. a. t. i. o. d. i. c. i. m. u. s. l. a. q. u. a. s. & i. n. l. i. g. u. a. t. a. b. u. m.

S. p. o. n. t. e. i. n. a. c. c. u. s. a. t. i. o. n. e. t. a. n. t. u. m. d. i. c. i. m. u. s. q. u. o. d. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. u. l. t. r. o. s. e. i. d. e. m. e. s. t. o. m.

I. n. o. n. g. e. n. t. i. u. s. & t. a. b. o. i. n. a. b. l. i. t. u. o. d. i. c. i. m. u. s. i. n. o. h. o. c. t. a. b. u. q. u. o. d. p. o. n. i. t. q. u. a. n. t. u. m. i. n. a. c. c. u. s. a. t. i. o. n. e. s.

Hæc t. a. b. e. s. h. i. c. t. a. b. e. i. n. a. b. l. a. t. i. o. n. e. d. i. c. i. m. u. s. q. u. o. d. i. d. e. m. e. s. t. d. e. l. i. q. u. a. s. c. o. r. r. u. p. t. o. s.

Macte i. n. u. o. c. a. t. i. o. t. a. n. t. u. m. d. i. c. i. m. u. s. & i. n. g. u. r. a. b. i. t.

ablatiuo, vt maeste virtute, & maeste bonis animis, vt ait Papinius, qui eo frequentissime vtitur, & interpretatur magis uerte.

Lues in nominatiuo, hanc luem, ab hac lue tantum dicitur, quod significat generalem morbum.

Hæc quæ sequuntur sunt heteroclitæ genere, & declinatione.

Hæc pascua æ, & pluraliter hæc pascua orum, quid significat loca ubi pecora pascuntur.

Hoc epulum si pluraliter hæc opusculorum, quod significat cibos.

Hoc delictum tu, pluraliter hæc delictorum quod significat, le decaenze, o vero delicatezze. Plautus tamen dixit hæc delicta delictæ.

Hæc carbatus si, hæc carbata orum est genus vini, quod ponitur aliquando pro uelo, veteres tamen dixerunt hic carbatus si.

Hæc intybus si intubus hæc intuba orum, herba quæ dicitur Cicorea.

Hæc pergamus si hæc pergamæ orum, omnia mœnia alta, sed per excellentiam dicuntur Mœnia Trolana.

Hoc cœlum si hic cœli orum, sed raro in plurali, vt Gellius ait.

Hæc altilis si hæc altilia altilium, significat omnes aues quæ nutriuntur domi in corte.

Hæc supellex supellectilis, hæc supellectilia ium, tutta la masserizia della casa.

Hic tartarus si hæc tartara orum, & significat profunditatem inferni.

Hic supparus si hæc suppara orum, vestimentum puellare

puellare ex lino.

Hic Tenarus in hęc tenara orum, est promontorium in Laconica, vbi magna vorago, per quam fingitur descensus ad inferos.

Hic Menalus in hęc Menala orum, mōs Arcadię.

Hic Auernus in hęc Auerna orum, lacus propē Puteolos dictus ab auium casu.

Hic Dyndirus in hęc Dyndima orum, mons Phrygię, quod tamen secundu Priscianū caret plurali.

Hic pileus in hęc pilea orum, el capello.

Hic Garginus in hęc Gargina orū mons Apulię.

Hic Gargarus in hęc gargara orum, quod est mons Mysię.

Hęc quę sequuntur sunt heteroclitica numero, Nam carent plurali.

Hęc pax eis Horatius tamē dixit bella qs, & pa-

Hoc vulgus vulgi. (ccs.)

Hoc pelagus gi. quę duo tātum terminata in vs, neutri generis in secūda declinatiōe reperiūtur. Dicimus tamen masculini generis hęc vulgus gi, & tunc habet vulgi gorum, in plurali Cicero. Saturnum vu gi maxime colunt, sed pluralis rarus est.

Hęc tellus telluris, terra, sed proprie pecticē Dea terrę.

Hęc humus mi terra.

Hoc pus indeclinabile vel tantum habet hoc pus accusatiuo pus, vocatiuo pus, (la puzza) hoc est corporis superfluum hu nor. (num.)

Hoc fas accusatiuo hoc fas, licitum, siue diuī

Hoc nephas accusatiuo hoc nephas, contrarium.

Hoc

- Hæc. accu. troch. n., palma manus.
 Hæc. ab hac forte, fortuna vel calus q. se
 tortuitus.
 Hæc. cron. n. u. nec f. r. p. quasi nec ho-
 mo. Vñb. cron. ut f. u. de spir. oratio.
Hæc quæ quantur sunt heterochia nune-
to, quia carent singulari.
 Donitæ. a. am. le. necl. 22.
 Minæ. arum. le. minaccie.
 Ionæ. a. am. n. r. egan.
 Boetia. itum. n. r. ch.
 Hæ. Merca. riu. n. r. m. n. de. h. r. o. d.
 I. na. es. r. am. n. r. m. n. d. h. n. r. o. l'ombra
 de. morti. o. uero. l'anima.
 Hippocres. n. r. o. d. n. p. d. l. l. c. i. r. u. l. o. n. a
 l. s. t. m. n. a. d. e. x. t. r. a. g. u. b. o. A. g. o. t. o. c. r. o. t. o. m.
 Hæ. c. r. o. s. tu. a. l. l. r. o. m. n. i. o. u. e. r. o. l. a. c. a. n. t.
 Hæ. t. u. o. b. æ. b. a. r. y. l. a. c. u. r. a. y.
 Hæ. x. t. i. c. r. o. n. t. i. n. t. r. a. d. h. a. n. i. m. a. l. i.
 Hæ. n. a. c. r. o. n. l. a. r. m. e.
 Hæ. d. i. a. e. a. u. n. i. t. r. a. d. m. e. n. t. o. o. u. e. r. o. s. e. q. u. a. t. i.
 Hæ. t. e. s. t. u. n. i. t. e. d. i. a. m. b. r. a. (t. e. d. p. r. o. p. r. i. e. t. u. n. i. t. e. t. r. a. s. u. n. t. m. e. m. b. r. o. r. u. m.)
 Hæ. m. t. æ. a. r. o. m. n. i. t. r. o. u. n. l. e. n. e. z. z. e.
 Hæ. p. l. o. r. e. a. c. c. u. s. e. n. m. i. t. a. e. q. u. o. r. u. m.
 Hæ. g. m. n. c. r. i. m. i. n. o. f. g. n. o. c. e. l. i. t. i.
 Hæ. p. l. o. r. e. s. t. e. n. n. a. c. c. u. s. a. t. e. a. g. n. i. m.
 Hæ. t. o. r. e. t. o. r. u. m. l' r. a. m. e. t. u.
 Hæ. p. o. r. e. s. t. a. t. i. o. n. e. x. t. a. b. u. l. i. s.
 Hæ. Neptodanaham uel norum tella Neptuni.

Hæc conſpiralia hum, uel liorum, feſta quæ fiebant
in compitis agrorum.

Hæc floralia hum, liuorum, feſta Floræ deæ.

Hæc quædine arum le ferie.

Hæc calendæ arum principium menſis.

Hæc idus iduum l'idi del meſe.

Hæc nocte arum le nocte del meſe.

Hæc ſponſalia hum, uel orum li ſpotalitii.

Sotes, & hunc pluratice ponitur a poetis tantum
eo, quod plures uideantur quantum ad oculorum
ſenſum.

Calures, Arces, Sc'piones cum pluratice dicimus ap-
pellatice ponuntur.

Hæc minores orum li deſcendenti.

Hæc maiores orum li antecellori.

Hæc liberi orum li uel nepotes filia uel nepes.

Hæc ſales hum le ſacrie.

Hæc ſales ſerum uirgæ conſularæ.

Hæc annales hum li ſtoria.

Hæc cancelli lorum cancelli.

Hæc thermæ arum ſtufe.

Hæc paleæ arum la paglia.

Hæc copæ arum la ſcopa.

Hæc exequiæ arum l'eſſequie de morti.

Hæc nupç arum le crancie.

Hæc iuſta orum ſolemnia mortuorum.

Hæc opes opum diuitiæ.

Hæc uigiliæ arum.

Hæc excubiæ arum le guardie di nocte. Sed uigi-

liæ ſunt etiam diurnæ.

Hæ scalæ arum la scala.
 Hæ grates aculatio has grates, le gratie.
 Hæ suppetiæ arum auxilia.
 Hæ negatæ arum negationes.

Et similia quàm plurima quæ oculus in ipsis auctoribus inueniuntur.

Hæc quæ sequuntur carent plurali.

Hic singulis pluralem ex vi non habet, sed auctoritate habet.

Hic pulvis Hoc mel habet tres casus plurali, nẽ,
 nominatiuum, aculatiuum, vocatiuum, I. mel. lo.

Hoc trumentum Hoc lac, Hoc mel.

Hoc vinum Hoc far.

Hæc nomina metæorum, quæ sequuntur carent plurali, sunt ergo heterocita numero.

Hoc aurum I oro. Hoc argentum I argento.
 Hoc ferum I ferro. Hoc orichalcum I orichene.
 Hoc plumb I el piombo. Hoc stannum I el stagno.
 Hoc electrum I el electro. Hoc vitrum I el vetro. quod tamen non est metallum.

Hoc æs non ramus, sed tamen plurali in hoc dicimus æra in tribus casibus.

Hoc metallum, nomen generale ad omnia metalla, & marmora decinatur in plurali per omnes casus.

Acetum Oleum Mulum carent plurali.
 Est autem multum vinum mellitum, & aqua multa, aqua mellita.

Hoc piper el pepe.

Hoc zinzibe lo zenzeuere carent plurali secundum usum.

Zizania est heteroclitū genere, & declinatione. Nā in singulari est generis fœminini, & primæ declinationis. In plurali vero generis neutri, & scūde declinationis ut hæc zizania nīq̃ pluraliter hæc zizania zizaniorū.

Amigdalum hoc quoque nomen heteroclitum est genere, & declinatione. Nam in singulari dicimus hoc amigdalum li pluraliter hæc amigdalæ larum.

Nam hæc amigdalus amigdali est arbor.

Similiter hoc balneum balnei, & pluraliter hæc balneæ, & hæc balnea orum, vel harum balnearum.

Locus ei pluraliter loca locorum, vel loci locorum.

Locus ei pluraliter loca locorum, vel loci locorum.

Hic baltheus, pluraliter hæc balthea orum, quod est cingulum militare.

Hoc rastrum stri, pluraliter hæc rastro rastrorum, vel rastri rastrorum.

I hoc porrū ri pluraliter hæc porra, vel porri porrorū.

Hoc frenum freni, pluraliter hæc frena frenorum, vel hi feni frenorum.

illa quæ sequuntur quintæ declinationis, similia sunt heteroclitæ numero, nam carent plurali.

Hæc rabies la rabbia.

Hæc lames sanguaccio.

Hæc caries lignorum putredo.

Hæc pernicies destructio à perneccando.

Hæc scabies la rogna.

illa vero habent pluralem.

Hæc res hic vel hæc dies.

Hæc acies la squadra di gente d'arme, sed hoc nomen tria significat, videlicet acies militum, acies

C oculorum,

oculorum, & acies.

Hæ facies la faccia.

Cato, dixit facierum analogice, sed non est in usu.

Hæc progenies la stirpe.

Hæc species la bellezza. Hæc materies.

Spes autem in plurali tantum tres casus habet, hæc spes has spes, o spes.

Hoc ueru ueru (lo spedone) habet in plurali hæc uerua, & ueribus sed magis ueribus per i, quam ueribus per u, dicendum uidetur, sicut cornibus, & genibus, & sic leges in antiquis codicibus.

Frugi frugem fruge in singulari dicimus. In plurali uero omnes casus habet, & significat omnes fructus terræ generaliter, nec differunt fruges à frumentis.

Vicem dicimus in singulari, & in ablatiuo uice, aliis singularibus casibus non utimur, pluralis uero integer est, & significat uicissitudinem.

Precis precæ precem prece dicimus, nominatiuo, & uocatiuo singulari caret, pluralis est integer.

Nex quâquā non sit in usu, tamen reperitur apud Ciceronem habetq; integrum numerum singularem.

Dapis dapi dapem dape: nominatiuo, & uocatiuo singulari caret, & significat cibum.

Hic pontus mare. Hic aer.

Hic æther. Hæc ætera carent plurali.

Sal pro condimento masculini generis est, & neutri in singulari, quando uero masculini generis est, habet pluralis æ sales, quod nomen significat facetias quasdam, & urbanitates, quando uero est generis neutri caret plurali.

Hæc secundum vsum carent plurali:

Hoc triticum trimerum ex quo fit panis.

Hoc oriza el rido. Hoc eruum leguminis genus.

Hic orobus leguminis genus.

Hoc pitum vel hæc pisa leguminis genus.

Hæc lens lentis, sed pluraliter inuenies lentes.

I rumientum autem generale & commune est tritico, ordeo, avertæ, milio, orzæ, olivæ, idest speltæ, quæ Zea quoque dicitur.

Ador genus est farris, olim aptum facris deorum in declinabile est, & neutrum, ab adorando appellatum, ut voluit Priscianus, vel secundum Festum ab edendo, vel ab vrendo. Igue enim fiebat.

Vt secundum Priscianum omnes casus habet. Est autem heteroclitum, quia in genitivo habet vis productam, cum sit testis decanationis, quæ in genitivo singulari habet is correptam, præterea debuit habere genitivum in is, ut his litis, his guttis. Præterea debuit habere pluralem in es, ut velis velles, puppis, puppes. Dicitur tamen vires, & non ves: potest tamen dici in accusativo plurali vires, vel vis, sed vires est in usu.

Differentia est inter ambo, & duo.

Duo nomen est collectivum, ideo habet vocativum. Ambo non habet vocativum, quia distributivum affirmativum duorum est.

Hoc os ossis, casus omnes habet in utroque numero.

Hoc os oris, in singulari habet omnes casus. In plurali vero ratum ora habet, quæquam Virgilius dixerit oribus.

Ops opis, per omnes casus in singulari dea turæ esse confugitur, titulus quoque dicta:

Opis in nominatiuo Nymp^ha fuit, quam finxer^u
poeta Saturni vxorem.

Opis in g^o, & generis fœminini auxilⁱū significat
& facultatē, vt Iuno Lucina, ter, ope, & nō opis est no
firæ, & tūc carēt nominatiuo singulari, & toto plurali.

Hæ opes opum, pluraliter tantum significat diui
tias, & potentiam.

Ego pronome dici quoq; heteroclit^u pōt, quia no
minatiuus cū alijs casibus nul^lā habet cōuenientiā. I. *Se*
autē à Græcis sumpta huius pronominis declinatio.

Interrogatiua, Distributiua, Inhoi^t. Relatiua no
mina, carent vocatiuo. Simul, & omnia pronomina
exceptis quatuor, tu, meus, nolter, & nostras.

Hesperus huc vesp^erus, siue hic vesper vesp^eris ter
tiæ declinationis dicitur. Est autem stella quæ ante
noctem apparet mane autem lucifer à Latinis à Græ
cis phosporus appellatur.

Vespera vesp^eræ generis fœminini, vel hoc vesp^erū
vesp^eri neutri est, extrema diei pars: hoc autem vo
sp^er non rectē dicitur.

Vesperina salutatio quomodo recte fiet.

Dicāt ergo, qui volūt in principio noctis aliquē sa
lutare. Bona vesp^era, vel bonū vesp^erū, vel bonus ve
sp^er. Nā serū diei apud probatissimos auctores frequē
ter legimus. Qui vero dicūt bonū sero, imperiti ssime dī
cūt, nō habeāt precor serum, neq; lactis aliquid, sed ha
beant utinā bonū sero, qd est tarde. Ri, ro, rum, cātant.
Re, ra, rū, tympana pulsāt, & vesp^erus, & vesp^eras non
memini me legisse.

Ficus.

Ficus, de quo nomine gramatici certant, & adhuc

sub

CANTALYCII.

101

sub iudice lis est, tã pro fructu quàm pro arbore generis est sc̃minini. Pro fructu uero magis uterer secunda declinatiõe, & p̃ arbore quarta. Ommitto auctoritates, quas in ipsis auctoribus satis abũdeq; comperias.

Indoles.

Indoles nomen pluralem non habet. Est autem in pueris signum futuræ virtutis uel uitiorum.

Præsto.

Præsto a non nullis inter nomina ponitur: nullum tamen habet casum: sed solum cum substantiuo uerbo tanquã nominaliter iungit: ut præsto sũ, accinctus & præparatus. Nã præsto adsũ, poetice magis dicimus.

De penu.

Hoc p̃nu interdũ indeclinabile reperitur. Dicitur tamen hæc penus nus nui, quartæ declinationis, & hoc perus penoris, tertiz. Significat aut res omnes, qui ad vsum lōgioris temporis reponuntur domi, & ad priuatum vsum pertineht. Nã illa quæ ad publicum victum spectant commeatus appellantur, quæ annonæ quoq; dici potest, quæ non solum frumentaria est, sed carnũ, piscium, & aliarum huiusmodi rerum.

Penarium uero neutri generis, ut docet Varro, locus est, ubi hæc omnia reponuntur.

Instar.

Instar quidã nomẽ esse voluerũt indeclinabile: significat autẽ ad similitudinẽ, iũgiturq; g̃tõ, sine præpositione ad, ut instar montis equũ Græci fabricauerũt.

Repetundarum, & repetundæ.

Accusatus repetunderũ, vel de repetundis aliquis dicitur qui in prouinciali gubernatione, aut vi, aut dolo

pecunias abstulerit, preciosa vasa, velles, frumenta, nū-
mos, qui sub pecuniæ nomine intel liguntur. Nec dici-
mus in aliis calibus cum de hac re loquimur, & cum
dicis repetundarum subi- telinge pecuniarum & de re-
petundis intellige pecunias Dubium autem est vtrum,
participium, an nomen debeat appellari

Partes noctis & dies.

Partes noctis sex idæ sunt: Vespera Conticinium;
Intempellū, Galheimū, Lucifera, ut ait Verurus. Par-
tes vero diæ sūt. Mane, Ortus, Meridies, & Occalus.

Divisio diæ secundum Macrobum.

Marcobius vero libro Saturniarum primo, ait diē
quem civilem Romanam appellauere a sex in noctis ho-
ris ouiri: quid dies ita diuiditur. Primum tempus diæ di-
citur medix noctis inclinatio. Deinde Galheimū, In-
de Conticinium cū, & galli coxticiscunt & homines
tunc quiescunt. Deinde Diuicū, cu incipiat cognosci
diæ. Inde Mane cū diæ clarus. Mane aut dictur aut q̃
ab inferis locis, i. a manibus exoritur lucis emergat aut
(ut verius mihi videtur,) ab omine boni nominis Nā
Ianuini mane pro bono dicūt sicut apud nos quicquid
cōtrariū est immane, vt immanis belua, vel immanio
facinus. Deinde a mane ad meridiem hoc est, ad medium
diæ. Inde ā supra vocatur tēpus occiduū: & mox supre-
ma tēpestas hoc est diæ nouissimū tēpus. Sicut expres-
sū est in quoddecim tabulis. Solis occasus suprema tēpe-
stas. Deinde vespera q̃ a Græcis tractum est. Ilia
corrigi sicut a stella helpero: vnde & el spera Italia, q̃
occalui subiecta sit, nominatur ab hoc tempore prima
nox dicitur, deinde concubia. & inde intermedia, quæ

non habet idoneum tempus rebus agendis. Hæc est
dies civilis a Romanis obseruata diuifio.

Longum effet heteroclitorum peccatum infinitum nu-
merum recensere, quæ omnia apud auctorum vsum
vario modo declinata reperiuntur. Omne enim su-
peruacuum pleno de pectore manat

DE FIGURIS.

Figurarum quæ à Græcis schemata appellatur in-
finitus pene numerus est, Sed quæ ad grammaticos
pertinēt, aliæ dictionis, aliæ locutionis, aliæ con-
structionis. De quibus aliquas magis necessarias tra-
demus & imprimis hoc modo figuram diffinimus. Fi-
gura est modus loquendi in oratione Latina ab aucto-
ribus repertus ad ornatum vel ad necessitatem.

De barbarismo & solæcismo.

In primis cauendum est à barbarismo & solæcismo.
Barbarismus enim est vitium in pronuntiatione di-
ctionis, vt si corripas hoc non en annona, quod habet
penultimā longā, & si producas hoc nomen caueus, qd
habet penultimam breuem, & sic de singulis. Erit quo-
que barbarismus si vtaris vocabulis barbaris, vt si di-
cas tregua, & guerra pro induciis, & bello.

Solæcismus aut est vitium p incongruitatē partium
orationis, vt magister bona, & uos currunt, & similia.

Omitto de barbarismo, & solæcismo longas amba-
ges. Nam satis erit pueris, si nouerint ita, vt breuiter
præcipiamus cauere ab his duobus vitis. Cætera per
se ipsos poterunt ociosius intelligere.

Constructionis figura.

Figure constructionis sunt octo: videlicet, Euc-

catio, Appositio, Conceptio siue Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthetis, Antiphrasis, Synecdoche.

De Euocatione.

Euocatio fit, cum prima persona, vel secunda euocat ad se tertiam pariter sine copula, vt ego Cantarecius studeo tu, piger dormis, in qua quatuor requiruntur, persona euocans, persona euocata, remotio copulae, & verbum quod cum persona euocante concordet.

De Appositione.

Appositio fit, cum duæ dictiones copulatae non ponuntur, siue adiectiua sit, siue substantiua. vt ignauum fucos pecus à præsepibus arcent, fucos appositue pecus ignauum. Et per duo adiectiua, vt si dicas. Pantes candidus coloratus, & Theocritus Siculus Syraculanus, & Tullius Florentinus. Requiriturq; in ea figura tria: duo substantiua in eodem casu, & id quod magis commune est ferre, semper præcedat. hæc autem figura iuuenta est triplici ratione, aut causa restringenda generalitatis, vt animal canis, vel causa remouenda æquiuocationis, vt leo signum coeleste, vel causa proprietatis attribuendæ, vt Virgilius poeta lumina.

De Conceptione siue Syllessi.

Cōceptio siue Syllepsis fit cum dignus cōcipit minus dignū, vt Socrate, & Fautina sunt albi, nā nunc masculinum, quod est dignus cōcepit femininum minus dignum. Cōcipit etia neutrum, vt Socrates, & hoc brutum sunt albi femininū quoq; concipit neutrum, tanquam minus dignum, vt Fautina, & hoc brutum sunt albæ, & p vim sūt leges, & plebiscita coactæ. Fit quoq; syllepsis numero, vt pluralis cōcipit singularem: vt da
scipuli.

scipuli, & præceptor studeat. Est in persona cū prima
 persona cōnepti, & tūquam digitorum, secunda, & tertia mi-
 nus dignas, ut ego, & tu, & ille currimus. Secunda etiā
 cōnepti est tertia, ut tu, & ille curritis. Est quoque
 cōneptio si ex eis, De cōneptu cōm. magistro sunt traditoli,
 id est cōnepti, & magister, & nemo cum fratre. Quiri-
 nus, id est & frater, & tu mecum studeamus, id est & tu, &
 ego studeamus. & Petrus mecum, id est & ego, ut est apud
 Virginium secundo. Est recte, quia persona dignior que
 concipere debet cōneptitur. Est u super lysephili di-
 xeris. Hic tua laudes, hic tua doctrina narrabitur. Nā
 quotiescūq; cōneptum pluralis, & tūq; datus numeri cō-
 neptūtur, respondemus, ut ait de alio, cōnepti ut. Hic
 illius anima, & currus fuit. & cōnepti, & in cōneptis ge-
 neribus est cōneptio, ut magis vicino, tūc maleculi-
 nū, siue lee ananiam, respondeamus, ut vir & mulier
 magna ad te veniunt, si autem plura. numero venimus
 uti, ad modum trameamus necesse est, ut vir & mu-
 lier magis ad te venerunt. Respondeant aut in hac fi-
 gura quicūq; cōneptio cōneptiens, & datus cōnepti, cō-
 pulatus, & cōnepti, ut per cōneptio, cū verbo adiectiuo
 plurali cōnepti, & q; cōnepti cōnepti cōnepti cōnepti.
 Est aut cōnepti, & cōnepti, ex directis, & indirectis. Directa
 est quia per similes numeros personas distimiles, &
 genera distimiles, in indirecta est quia per partes plenas,
 partes plenas, & pares numeros, ut Petrus, & Iohannes
 currunt.

De Prolepsis.

Prolepsis, quia latine dicitur præsumptio, præmit-
 tit totum, & postponit partes ut Aquila volauit hanc
 ab Oriente, uia ab Occidente, Aut Aquila tum hanc ab
 Oriente

Oriente volauit illa ab Occidente. Est autē prolepsis duplex. Explicita, & implicita. Explicita est in qua concurrunt omnia quę requiruntur ad eam. Implicita est, quę nō omnino exprimitur, vt vos amatis, alter, alterum, & alter alterius onera portate. Requuntur in ea quinque, totum, partes, distributio partium, proprietates, & ordo.

De Zeugmate.

Zeugma est cōclusio vnius verbi apte coniuncta à diuersis clausulis, ut Troiugena interpret diuum, qui, nomina Phœbii; Qui triopedas, Claris lauros, qui nomina sentis, vt est apud Virgilium. Est autem zeugma triplex, scilicet a superiori, hoc est, quando proprietates, seu verbum præponitur, vt lego, ego, & tu. A medio, hoc est, quando verbum ponitur in medio, vt ego lego & tu. Ab inferiori, hoc est, quando verbum postponitur, vt ego & tu lego, & hic illius arma, hic currus iussu licet hic pollet esse Syllepsis, vt diximus Requunturq; in ea tria, scilicet duo, aut plura diuersa substantia copulata, Proprietas seu verbum, & q̃ cōcordet cum vno illorum substantiuorum.

De Synthesi.

Synthesis est vnius proprietatis attributio vni, vel pluribus copulatis, q̃ fit non vocis, sed significati causa; vt turba ruunt, & populus currunt, & pars in frustra secat, & prænestre sub ipsa, nā prænestre cum sit generis neutri dixit ipsa referēs vocē ad significatum. Significatur n. ciuitas quę est tæminini generis. Et Terentius dixit in Eunucum tuā, respiciēs ad comœdiā. Et erit lupus stabulis, & gens armati. Fit autē synthesis in genere, vt turba

CANTALYCIE.

turba & ceteris sūt . bñ . et iñuatio, ut pars veniemus ad
Scy . 12. Requiriturq; iñthesis tria vnū subiectu, vtp u
ra copulata p . nictos, & attributio, p . nictatis cū signi
ficato cōcordās, & nō cū voce, vt sola tñ . 13 . p . nictos.

De Motiften.

Antiprosis test pot' tuo casus pro casu. bal qua pro
prietate, ut p' puto ut placeret quis scilicet tuus. s. ta
bulis p' s. buæ, ut urb' qu' ista. velt' d'lt, pro vros.
quàmuis al' ter illud apud Terentium, & hoc apud Vir
gilium posset interpretari. In hac tria requiruntur. V. ū
subiectum, vna proprietas, & casus p'fectus, & casus.

De 1344-1345.

Synecdoche figura duplex est. Locutionis, & constructionis. Locutionis est, quando li. g. n. ponitur pro plurali, & à Cicerone intellectio appellatur, ut hostis pro hostes, & in les promittites, & ponitur pars pro toto. Synecdoche autem figura constructionis, est tributio pars ad aliquid totum sub proprietate verbi vel adiectivi, ut homo alius dices, & iympha nuda genu, & mulier redimta capillos, & os humero quæuo limil-s, & sic fit per adiectiva. Interdu per verba, ut doleo pedes, doleo caput hic, & per verba passiva, ut expulsi mœtem nequit, & similia. Requiritur quæ in ca. tria, totum, proprietas, & pars in accusativo posita.

DE FIEVRIS ALIIS.

PROTESIS est figura, quæ apponit syllabam in principio dictioni, ut enarro pro nostro. reluncio pro nuncio. reddo pro do, & similia.

Aphæ distinguitur huic contraria adfert enim caput dictionis, vt mitto pro diuinitu.

Syncope vel syncope tollit syllaba de medio dictio-
nis vel literā, vt dixit ꝑ dixisti, & amasti ꝑ amavisti.

Epenthesis est huic cōtraria: auget etiā syllabam in
medio dictionis, vt induperator pro imperator.

Apocopa vel apocope aufert finē dictionis, vt dic,
fac, far, fer, pro, dice, duce, fice, & tere.

Paragoga vel paragoge est huic contraria, addit. n.
syllabam in fine dictionis, vt amariet pro amari, &
dier pro dici, & legier pro legi.

Systole corripit producendum, vt si dicas steterūt
penultima syllaba breui, cum proferri debeat penulti-
ma lōga, vt steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Ectasis est huic contraria. Nam producit corripien-
dum, vt dederitis penultima longa, cum debeat pro-
ferri penultima breui.

Synalæpha vel synalephe abiicit vocalem, vel m,
cum vocali, vt sēper ego auditor, & littora multū ille.

Synæresis coniungit syllabā in syllabam, vt Fixerit
tripedem ceruā, & laquearibus aureis, & Aiaces Ollei.

Diaresis est huic cōtraria, diuidit ēt syllabā, vt syl-
lax triū syllabarum pro sylax duarum syllabarū, & tol-
uēda quatuor syllabarū pro soluēda trium syllabarū.

Metaphora est trāslatio per quandam similitudi-
nem causa rei ponendæ ante oculos, vt in Persio. Vdū,
& molle lutum es, & similia.

Liptote est cum aliquid negativè dicimus, & affir-
mativè plus intelligimus, vt munera nec sperno, id est
libenter accipio.

Antonomasia est excellentia cum per cōmune intel-
ligimus quid particulare, vt cum per Prophetā per ex-
cellentis

cellentiā intelligimus Dauid, & per Apostolū Paulum
per Portā Virgilium, & per Urbē intelligimus Romā.

Hyperboea est veritatis excedētia, causa rei augēdæ
vel minuēdæ, vt velocior aura, & testudine tardiores.

Parœmia est proverbiū rebus temporibūque ac
comodatū, vt lupus est in fabula.

Periphrasis est circūlocutio, vt omniū scetus, i. agnos.

Hysterologia, vel hysteron proterō sit per ordinem
præposterū, vt moriamur, & in media arma iuamus.

Endiads est reolutio subitanti in adiectivum, cū
vna res in duas diuiditur, vt cum ait Virgilius, pateris
libamus, & auro, id est pateris aureis.

Hypallage est verborum commutatio, vt dare ven
tos ciuisibus, pro clares ventis.

Limphalis est cum dixeris scelus pro scelerato.

Sarcasmos e hostilis irrisio odio plena, vt En agros;
& quā bello Troiane petisti, Hesperia metire iacis.

Prosopopeia est fictio poetice personæ, vt si fingē
do dicas, Ego cœlum omnia tego, & ego terra aror.

Onomatopœia est nominis fictio, à sono, vt tinnit
us æris, & tubarum clangor.

Chronographia est temporis descriptio, vt tem
pus erat quo prima quies.

Topographia ē descriptio loci, vt lucus ī vrbe fuit.

Topopœia est descriptio loci ficti, vt, Est in læssa
longo locus.

Antipophora est cum occurrimus tacite quæstio
ni, id est cum respondemus quæstioni quæ non sit, sed
feri posset, vt patet in auctoris.

Ironia interpretatur illusio, cum contrarium ab eo
quod

quod dicimus intelligimus, ut, aliud uerbi, aliud est
tinet sensus, ut apud Virgilium. *Gregiâ uero hunc, &
spolia sua refert*, & *aut Feretû O lale ueretur.*

Forthe non interpretatur adiectum, uel impositum
ut *Luna si gida, & ex huncida.*

Metonymia interpretatur à Cicero e denomina-
tio, ut cum ponitur *Bacchus* pro uino, & *Ceres* pro
frumento. Item cum dicimus *frigus* pro gruu eo, quod pi-
git æstetum non ferat, & cum ponitur *materia* pro o-
firmata, ut *pinus pronauis*, & *hnilia.*

Antithologia est de his uerbo, ut constat *Græcorum*
ut in *Proanos uerbo*, *Tullius* est *hæres meus* *Te-*
rentius *et xon* *mea* *triginta podo* *auri dato* *cua* *u* *let*,
ubi dubium non est, etrum quæ uolet *Tullius* *san* *Terentius*.

Perissologia est superflua uerborum positio, ut in
ciem *nauis* *us* & *ora* *Cepheo*, & *cui* *mentem* *an-*
imumq; *Dehis* *inspirat* *uates.*

Occupatio est cum dicimus uolle aliquid licere, &
tunc maxime dicimus, ut si *quæ* *uolote* *appellare* *tu-*
rem, *uolote* *fuere* *dicere*, & *caro* *adultera* *tua*, &
Quid *re* *am* *hæres* *uates*, ut est in *Virgilio.*

Anaphora est repetitio a repartitione orationis ne-
cessaria, ut *gratia* *ingratia* *apud* *Virgilium.*

Quæsiotio est motu peritit cōnere fluxus, quæ
egobalcer puiam, & quidais omnium, scilicet *Terentius*
et xon *mea* *triginta podo* *auri dato* *cua* *u* *let*.

Alias pene infinitas figuras, in præteritum interpreta-
tione cognosces, quas dilige ter considerare oportet.

Differentia Tropi, & metaplasm.

Metaplasma est, & cōnatioque terminis transmuta-

tio in alterâ speciē causa ornatus metri aut necessita-
tis, suntq; eius species quatuordecim, scilicet.

Prothelis	vt renarro pro narro,
Epenhelis	vt induperator pro imperator.
Paragege	vt dicier pro dici.
Apharelis	vt temno pro contemno
Syncope	vt amasti pro amauisti.
Apocope	vt fac pro face.
Ectasis	vt pederitis pen, longa pro pen. breui,
Sytole	vt deterunt pen, breui pro longa.
Dieretis	vt syluæ tri. syllabum pro bi. syllabo.
Epistrophe	vt arripidem pro aeripidem ceruam
Eclipsis	vt multum ille & terris iactatus, & alto,
Synalophe	vt semper ego audior.
Antithelis	vt olli pro illi.
Methathesis	vt euander pro euandre.

De Tropo.

Tropus est dictio trālatâ, propria significatione ad
impropriâ necessitatis aut ornatus causa. Sunt autem
tropi tresdecim, Metaphora.

Catachresis vsurpatio alieni nominis cū propriū de
est, cū aliqua dictio aliquid aliud a sua propria signifi-
catione denotat ex his quæ præcesserāt, vt in Bucolico,
Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.

Metalepsis **Metonymia** **Antonomasia.**

Antitheton **Synecdoche** **Onomatopœia.**

Periphrasis **Hiberbaton** **Hyperbole.**

Allegoria: cum aliud significatur ab eo quod di-
citur. **Homœosis**, similitudo cum ex similitudine ali-
cuius cogniti deuenimus in similitudinem incogni-
ti,

ti, cuius species sunt tres Icon, parabola, & paradigma.

Icon est, teste Cicerone ad Herennium, cum forma ad formam cum quidam similitudine fit collo. aut laudis aut vituperationis causa, ut ibat in ysaïâ corpore tauri validissimi, impetu leon sacris, & simili-
lis : iste quotidie per forum tanquam robatus draco terpit dentibus aduncis.

Parabola est rerû genere dissimilium cõparatio, ut apud Virgilium Qualis mugiens fuit cû faucus aram Taurus, & incertâ excussit ceruice secutim. Parabola ite ait Quintilianus, quâ Cicerò collatione vocat, lo-
gusres, quàm paretur re veracite solet, ut tibi fortiter pe-
ruit apud Hipponem Scipio, quâ utiq; apud Virg. Cato.

Paradigma interpretatur à multis exemplis dicti scilicet vel facti alicuius. Ut apud Virgilium Aeneas los primo, Antenor potuit mediis clapsus Actinis, &c. Et fieri solet tribus modis, A parit ut apud Caesarem, V. n. lu-
ti magno in populo, & reliqua. A maiore ad minus, ut Lucanus in primo, Qualiter exproclum uentis per nu-
bila flumen. A minori ad maius, ut Virgilius lib. sexto :
Sipotui t manus accersere coniugis Orpheus Thetis-
cia fretus cithara, ergo ego multo magis pietate.

Aduersa numeralia.

Smel	Bis	Ter
Quater	Quinquies	Sexies
Septies	Oëties	Novies
Decies	Vndecies	Duodecies
Tradecies	Quatuordecies	Quindecies
Sexdecies	Deciestepties	Deciesoëties
Decies nouies.		

Vities uel vigeties, sed n. clus vities pro vigeties dictus

Vities uel vigeties semel.

Vities bis.

Vities ter.

Vities quater &c.

Aduerbia numeralia maiora.

Vities uel. tri uolte, pro trigeties.

Trities uel. trenta uolte, pro trigeties.

Quadrages uel. quarenta uolte, pro quadrages.

Quinquages uel. cinquanta uolte, pro quinquages.

Sexages uel. sessa uolte, pro sexages.

Septuages uel. septenta uolte, pro septuages.

Octuages uel. octenta uolte, pro octuages.

Nonages uel. nonata uolte, pro Nonages.

Centies uel. cento uolte.

Aduerbia numeralia pro centum.

Ducenties uel. argento uolte

Trecenties uel. trecento uolte

Quadrages uel. quatercento uolte

Quingenties uel. cinquecento uolte

Sexcenties uel. secento uolte

Septuages uel. settecento uolte

Octuages uel. ottocento uolte

Nonages uel. nouecento uolte

Milies uel. mille uolte

Binmilies uel. du mila uolte

Trimilies uel. tre mila uolte

Quatermilies uel. quattro mil. uolte

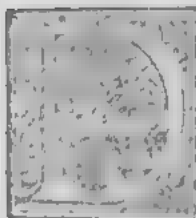
Milies milies uel. mille uolte mille & cetero.

H

CAN.

CANTALYCHII DE ARTE METRICA
CANONIS AD CORNELIIVM
suum Spoletinum.

Cantalychius Cornelio Spoletino. S.

In Arte Metrica ueteres, & noui mi
Corneli scripsere quàm plurimi. De
nouis autem, quos ego scierim, scri
psere, & quidem copiosissime atq;
accuratissime Maturantius Perusia
nus, & Sulpitius Verulanus: uiri
certe hac nostra ætate eruditissimi,

& quorum scripta multa atlectissime perleguntur.
Igo quoque, si inter tam claros uiros loci aliquid me
rear, breuissimos canones compilauì. Quibus sine
multarum longa rerum repetitione discipulos meos
non una in ciuitate ita celeriter ad poeticam prouexi,
ut paruo temporis intervallo Phœbi, & musarum eua
lerunt familiarissimi. Qui quidem canones quanquam
in manibus multorum meorum discipulorum sint, ta
men emendatius accuratiusq; collectos tibi mi Corne
lii dedicatos mitto, ut per hoc tui Cantalychi paruum
manuale barbariem ualeas euitare, & cum metri
cam pernoueris, Latine te loqui posse non dubites.
Vale.

Vnde sunt nominati.

PEDRES in carmine ideo sunt appellati, quia sicut homines, & cætera animalia suis pedibus gradiuntur, sic iu quoque pedibus carmen videtur incedere. Est autem ipse pes syllabarum, & temporum certa dimensio.

De Syllaba.

Syllaba est comprehensio ad minus duarum litterarum, & abusive vocales syllabæ dicuntur. Tempus vero, est ipsa mora pronunciandi.

Uter prior longus vel brevis per.

Cõstat breuẽ pedẽ ante lōgũ inuẽtum esse. Nā brevis syllaba, quæ unum habet tẽpus, prius quàm lōga reperita est, quæ duo habet tẽpora. Sicut unus antequam duo.

Pedum distinctio.

Pedũ, alii sunt bisyllabi, alii trisyllabi, alii quatrissyllabi.

Pedes bisyllabi.

Spondeus, Trocheus, Iambus, Pyrrichius.

De spondeo.

Spondeus constat ex duabus syllabis longis, ut scribunt dictamque volent, spondenũ à σπονδũ idest spondi, quod foedus, siue libamẽtum idest sacrificium ligni fiat, in quo spondacæo carmine utebantur.

De trocheo.

Trocheus cõstat ex duali syllabis prima longa, & secunda breui, ut iustus, volũt dictũ esse trocheũ, quia sit volubilis, sicut rota quæ græce dicitur τροχὸς. idest trochos vel à verbo τροχᾶν. idest τροχᾶω, quod significat curro.

De iambo.

Iambus constat ex duabus syllabis, prima breui, &

Secundi longi, ut *αἰγάριον* ambum ab *ἄμβω* meento e, et *λα* verbo Graeco *ἔργον*, quod est maledico, eo enim metro ad maledicentiam utebantur consequenter Archilochus fuit, et ratio dicente Archilochum proprio rabies armavitambo.

De Pyrrichio.

Pyrrichius constat ex quatuor syllabis breuibus. sic appellatus ab inuitore.

Pedes trisyllabi.

Pedes trisyllabi octo sunt: videlicet, dactylus, Amphibrachas, Amphimacerus, Tribrachas, Barchus, penultima longa, Antibachus, penultima longa, Mollus, Anapestus.

De Dactyle.

Dactylus constat ex tribus syllabis ex prima longa & duabus breuibus, ut *arma vi*, dictus dactylus a dactyle *ἰσχυρός* si similis est in iunctura, nam Graeco *δάκτυλος* id est dactylus digitum significat.

De Amphibracho.

Amphibrachus constat ex tribus syllabis: prima & tertia breuibus & media longa, ut *veritas*, dictus *ἀμφίβραχος* ab *ἀμφί* quod est circum & *βραχυσ* quod est brevis, eo quod syllaba prima & tertia habeat circum & duas breues *βραχὺς* id est brachys) i. Graeco brevis significat.

De Amphimacro.

Amphimacerus constat ex tribus syllabis, prima & tertia longis & media breui, ut *veritas*, dictus *ἀμφίμακρος*, quod est circum, & *μακρός*, i. longus, quia illa media syllaba brevis habet circum & duas longas. Nam *μακρός* id est macros Graeco longus significat.

De Tribracho.

Tribrachus constat ex tribus syllabis breuibus, ut, dominus, dictus, quia habet τρις, id est tres, id est tres βραχῆς, id est barches, id est breues.

De Bacchio.

Bacchus constat ex tribus syllabis prima breui & duobus longis ut amares, dictus autem, vel iudicatore, uel quia hoc pede utebatur in uerbis Bacchi.

De Antibacchio.

Antibacchus constat ex tribus syllabis, duabus longis & tertia breui, ut, antistita, id est quod sit contrarius baccho, αἰτις, id est mactator, αἰς, id est significans.

De Molosso.

Molossus constat ex tribus syllabis, ut multis, dictus autem, a Molosso, quia molossus fuit comes iudicis Molossii, quia pederatou, id est celebratus.

De Anapesto.

Anapestus constat ex tribus syllabis, ex duabus breuibus & tertia longa, ut tuus, actus, quo ut dactylo contrarius, Graeci enim dicunt ἀναπαιστιδὲς anapain, quod significat e conuerso.

Pedes quatuor ualtes.

Pedes qui tri syllabis excedunt, uidelicet, Proceleumniticus, Dactylicus Diabus, dactylicus, Antispastus, Coriambus, Iambus minor, Iambus minor, Pæon primus, Pæon secundus, Pæon tertius, Pæon quartus, Epitritus primus, Epitritus secundus, Epitritus tertius, Epitritus quartus.

De Proceleumnitico.

Proceleumniticus constat ex quatuor breuibus syllabis, ut pariter & aieie, dictus quatuor, quia ualtes

eo, q̄ in sacris Mineruæ prius eius pedis versus pronun-
ciari iubebātur πρὸ enim ante Græci dicunt κελεύω ce-
leuo, iubeo.

De Dispondeo.

Dispondeus dictus q̄ constat ex duobus spondeis, i.
quatuor sc̄yllabis longis, vt oratores, i. dicit id est duo, &
spondeus.

De Diambō.

Diambus dictus, q̄ iode constat ex duobus iambis sci-
licet breui, & longa, vt muerismo.

De Ditrochao.

Ditrochæus dictus, quali ex duobus trochæis: con-
stat enim ex longa, & breui, vt perdiditis.

De Antispaste.

Antispastus cōstat ex breui, duabus lōgis, & breui,
vt sc̄uebamur: cōstat, n. ex iambo, & trochæo, qui cōtra-
rii sunt.

De Coriambo.

Coriambus cōstat eo trochæo, & i. ho, i. ex lōga, &
duabus mediis breuib, & lōga, vt om̄ipotestatus
quia finiatur in iambū, & choro id est trochæo incipiat.

De Ionico maiori.

Ionicus maior cōstat ex duabus breuib, & duabus
lōgis, vt habuerunt, dictas ab Ionio Arcadis filio, vel
ab Ionibus.

De Ionico minori.

Ionicus minor constat ex duabus longis, & duabus
breuib, vt maioribus, & præconiā.

De Pæone primo.

Pæon primus constat ex longa, & tribus breuib,
vt crediderat.

De Pæone secundo.

Pæon secundus constat ex breui, & longa, & duabus
breuib, aquatilis, dictus pæon à pæone.

De Pæone tertio.

Pæon tertius constat ex duabus breuibuss longa, & breui, vt fuëramus.

De Pæone quarto.

Pæon quartus cõstat ex tribus breuibus, & lōga, vt celeritas.

De Epitrito primo.

Epitritus primus cõstat ex breui & tribus lōgis, vt enauuerunt, & sacerdotes, dictus quia supra tres alia diuersa ponatur, ab Epi, quod est supra, & tris, quod est tres. Nam in eo semper vi a a tribus aliis discordat.

De Epitrito secundo.

Epitritus secundus constat ex longa, & breui, duabus longis, vt redditurus.

De Epitrito tertio.

Epitritus tertius constat ex duabus longis, & breui, & longa, vt doctissimo.

De Epitrito quarto.

Epitritus quartus constat ex tribus longis, & vna breui, vt clarescebat, dictus ab epi, quod est supra, & tris quod est tres, eo quod supra tres syllabas alia diuersa vt diximus ponatur.

Diomedes scribit pentasyllabos quoq; pedes, idest quinque syllabarum, qui sunt duo, & triginta, & hexasyllabos, idest sex syllabarum, qui sunt sexaginta quatuor, qui quidem in vltimo non sunt amplius.

DE MEDIIS SYLLABIS DICTIONVM.

PRIMA SYLLABÆ OMNIU PARTIUM ORATIONIS DUOBUS MODIS COGNOSCITUR. POSITIOE, & NATURA. PRINCIPALITER AUTEM SYLLABÆ ILLÆ DICUNTUR, QUAE SUNT IN PRINCIPIO DICTIONIS.

Positio.

Positione syllabarum intelligitur, ut quā lo post vocalē sequitur dui, ut in dui, co, uares, ut vares, conis, duplex ut ait x, & z, & cū in istis syllabis longa positione, ut armis, arcus, axis, &c. & cum ponitur in medio duarum uocalium, ut amor & p. or.

Natura.

Natura autem tripartita intelligitur, videlicet diphthongo, exemplo, compositione.

Diphthongo, ut est x, ce, au, eu, & ei, nam diphthongata syllaba longa est.

Exemplo, ut mala mihi causas memora. (Queritur, n. exemplo à hoc nomine mala, na deat primā longa in breue,

Compositio, ut in p. us, cū in hac compositione cognoscimus quāta sit p. in hac nomine prius, qui in hoc in cō, ostendit aliquādo fallat, ut cū dicitur nubere, nu, longa est cū verū cognoscimus pronuba in nubis, quā ponitur a nubo, tūc, nu, breuis est, Sed hoc raro reperitur, Omissus ergo syllaba, quā si longa positione siue sit breuis, siue sit longa, dicitur oritur vel longa natura.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Media syllaba sunt, quae ponuntur in medio dicendi, his tribus modis cognoscimus, positio, ut in hō, accēti, ut fecistis, nocturnus, & similia. Diptongo, ut lethaeis, Sabaeus &c. Accēti, qui dū, ex est, correptus & productus. Corruptus est quoties sine ulla mora uocis mediasyllabis pronatiamus, ut, macula, tabula, non uū, & similia. Productus uero quoties mediasyllabis cum aliqua mora uocis, ut natura fortuna, & similia, proferimus.

Sunt

Sunt & aliiy berrum catus, & Idio, quos di-
ximus, sunt magis a metrum collati.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

V Lumina y^a l'edictio nouitibz & no pscogno-
scuntur, postea neq; huiusmodi & regula P^r-
tione ut placeat fca, De q^{uo} nō est, ut nō v.
pecte & similia, R^e gū autem nō est, ut pteat.

I returned 7. 0.

Est tamen scire in populo ex latere, & fides di-
citur, prout uocales, & prout eadem. Ad idcirco
in mut, sitemus a es, & prout s. Ad idcirco vel or
rip re y l abscolor inu. Ad idcirco uel or
hū est. Ad idcirco uel or prout s. Ad idcirco uel or
sed prout s. & cor prout s. *De rtingit. 2. 4.*

Dicitur este murem terminatum a chace, &
 si casuales si & corrupti, ut & murem, & mura,
 exceptis ab his uisibus, arboribus, & de locationibus
 qui pro locutus, ut a murem, & mura, & mura
 hunc exequi, utar uocem p. mura, & mura, & mura
 a nominibus terminatur, ut & mura, & mura, & mura
 tur ut & mura, & mura, & mura, & mura, & mura
 tionis p. mura, & mura, & mura, & mura, & mura
 hunc prodicatur p. mura, & mura, & mura, & mura
 infra, extra, & mura, hunc prodicatur p. mura, & mura
 nata in a, ut inter, & p. mura, & mura, & mura
 ceptis ita, & ut p. mura, & quicquid a mura, & mura
 fuit & corrumpit p. mura, & mura, & mura, & mura
 ait. P. mura, & mura, hunc p. mura, & mura, & mura
 g. hunc terminata in g. p. mura, & mura, & mura
 ta, & mura, Sed terminata in g. p. mura, & mura, & mura

genta

genta quingenta, & alia. *Terminata in e.*

Terminata in e, vno quoq, mōte h. l. c. t. Nō nomina Græca terminat in e, produciunt, vt Penelope, Nerine, &c. Itē produciuntur Menota Liba in e, vt me, te, se, & quæ relatiu, & p. pro, & cōiunctio corripitur, & sunt cōposita, vt quaq, &c. quido figurat an corripitur. Voco cōiunctio corripitur Vult tenet o produciuntur. Imperatiui modi secundæ cōiugationis produciunt vt doce, imple, & similia. Virgilius tamen in Bucolico. Vale corripuit obsequente vocali. Vale vale, inquit Iola Itē produciuntur vocatiui, & ablatiui primæ declinationis venientes a nominis terminatis in es, vt o Anchise ab hoc Anchite, o Iacete, & similia. Itē produciuntur ablatiui quatuordeclinationis, vt die mari heli specie, facie, & reliqua. Tamen quoq, ablatiui produciuntur quia olim quintæ sunt declinationis terminati. Itē produciuntur quidā ablatiui, vt, vt cupitate, & similia. Itē produciuntur aduerbia terminata in e, vt in te, docte, recte. Exceptis, in de, ne, re, te, pe, &c. ecce, nempe, qui corripitur. Quare ferme tunc produciuntur.

Terminata in i.

Terminata in i, produciunt, vt do nini, feci, legi, & similia. Exceptis vocatiuis Gæcis, q. corripunt, vt amaryphylli colchippiami cyberi, & similia mihi, tibi, sibi, quasi corripit primæ declinationis. Labam, te uadam vero possunt indifferenter produci, & corrumpi.

De terminatis in o ad placitum.

Terminata in o ad placitum ponantur, exceptis datiuis, & ablatiuis singularibus secundæ declinationis, qui produciuntur, vt nunc domino ab hoc domino.

Item

Item excipiuntur monosyllaba, quæ in o terminata pronuntiantur, vt do, isto, & o, aduocatio. Igo pronomen, aut raro aut nunquam prodest cum reperiuntur.

Item Græca nomina terminantur in o, producantur, vt Celeno Alecto, & similia. Græcia hanc o tā bene a quibusdam apud auctores reperiuntur vt caca, totum, lū, apud Iuvenalem. Præterea ne regimur vixado, sed lū.

Terminata in u.

Terminata in u pronuntiantur cuncta sine aliqua exceptione, vt cornu, iuu, & similia.

De terminatis in as.

Terminata in as producantur omnia Latina, vt poetas, amas, & similia. Excipiuntur Græca de terminatio, es, quæ corripitur, vt Ias, pelias, laipias, menas, phœbas, & alia similia. *De terminatis in es.*

Terminata in es Latina producantur, vt doces, dicēs, & similia. Exceptis Græcis, vt athi, des, trodes, & similia. Item exceptis nominibus terminatis in es tertie declinationis erulentas, regentis, & nuntias emperantes, o repta, quæ corripitur, vt miles militis, equus equitis, solpes solpitis, iuges iugitis, hoies hostis, & similia. Item excipitur secundum priora verbi substantiuū si es est, quæ comius cō, o tis beneuiatur, vt potes, ades, & reliqua. Item excipitur hoc nomen inques, quod in quies. Item excipitur hæc præpositio penes, quæ corripitur. *Terminatis in u.*

Terminata in is breuiantur, vt legis, dieis, ignis, &c. Excipiuntur ostium, & abiatium plura es prima, & secundæ declinationis, qui producantur, vt poetis, & dominis.

Item excipiuntur verba quarta coniugationis quæ
produunt

pro tu ut is i s fecu la parona in hec ut modi in numero singulari, et auis helis & similia.

Item ex pro tur la sa ra u u ve rou cu suis copositis, qui producantur ut possis adis prolis &c.

Item pro du te ir is pro sta accu tuo plurali, & omnis pro onas est am is pro nantes, tris pro tres, &c.

Item producantur quæ pro quibus.

Item pro u uir te ce r ty nis qui pen. lōg i ge nitiuū crecentē habēt, ut uis tis, his, & is s is lam nit s, &c. Quis qui te ce r terrogat u corripitur.

Item corripitur in is & his, & eis, ve s, ne is, pro lu cune is.

De terminatis in os.

Terminatīes pro acce tu, & os, domi os leos hos, & osoris, Excepit genitiu s nec rum quæ corripuntur, ut p l os, s os, & budes, & buda. Os isis, & te r tra de na or, pte is. Cōpos, & i os, corripuntur. Item Graecæ terminata in os corripuntur, ut illos, & es, & nites, & nys, & timia.

De terminatis in us.

Terminata in us he uuntur, ut cor, us, tēpus, sci mus, legimus, &c. & u uuntur monosyllabi quæ producantur ut plus, mus, ius, & pas.

Item excipiuntur nomina tertiae declinationis terminata in us de tria, & u triam longam in genitiuo crecentē te que or, & u uuntur, ut uirtus uirtutis, salustiantis, & u spantis, & illus telluris.

Item excipiuntur nomina quarta declinationis quæ producantur in proli & in genitiuo singulari.

Item pro u uuntur Graecæ nomina terminata in us quæ faciunt genitiuū in odis, ut melāpus melāpodis, & dipōpis

Páthus propriū Troiani nomē producitur, vt Pánthus troiades apud Virgiliū cuius genitiuus est páthi.

De terminatis in c.

Terminata in c producūtur, vt dic, fac, duc, sic excipiuntur donec, nec, q̄ corripūtur. Hic aduerbium producitur. Hic pronomen ponitur a poetis indifferenter.

De terminatis in b. d. m. p. & t.

Terminata in b. d. m. p. & t. corripūtur, excipiuntur obit pro obiuit, firmit pro firmaverit, q̄ pducūtur.

De terminatis in l.

Terminata in l corripuntur, semel, nihil Hannibal, & similia, Excipiuntur nil & sol & quēdā barbara, Michael, Gabriel, quæ pducunt. *De terminatis in, n.*

Terminata in, n producuntur, vt pccā: quod nomen significat Apollinem & laudem Apollinis, Titā, quin. Forsā forsitā, an, tamen, corripunt, in, enim, attamen

Item corripuntur terminata in n habentia penultimā breuem in genitivo crescente singularis numeri, ut nomen nominis, & Græca quēdā, vt ilion, pelion, que interdum producuntur. Nō aduerbiū producitur

De terminatis in, r.

Terminata in r, corripūtur, ut Cēsir, turtur, marmor, & similia. Excipiūtur, aer, æter, crater, character quæ producuntur. Nā in nominatiuo habent in Græcis litterarum, quæ lōga est, & in gēō Latino mutatur in elōgā. Cur Fur Lar Far Ver Par producuntur.

De præteritis.

Omnia præterita duarum syllabarum lōga sunt, vt legi, feci, vidi, faui, fugi, & similia sic in præteritis plus quamperfectis; & præteritis perfectis & futuris subiun-

ctiuo-

Etivorū, & infinitivorū vt legi, legerā, legissē, legerim, legero, & legisse. Excipiūtur ea præterita quæ habent vocale ante vocalem, vt fui, & similia q̄ corripuntur. Dedi Steri Bibi Fidi a fundo is excipiuntur, quia corripuntur.

Scidi a scindo is.

Tuli.

Item excipiuntur, quæ crescunt in præterito, quæ corripunt primam syllabam præteriti, vt.

Totondi a tondeo

Momordi a mordco

Tetendi a tendo

Pepuli a pello

Poposci a posco

Sponondi a spondeo

Pependi a pendeo, vel pendo

Pepedi a pedo

Polui a pono

Coegi a cogo

Cio is cui citum quartæ coniugationis producit ci in præterito, & supino.

Cieo es cui citum secunde coniugationis corripit ci in supino cū suis cōpositis, vt citus & concitus, percitus, incitus, & reliqua. *De vocali ante vocale.*

Vocalis ante vocale brevis est, vt meus, tuus, suus, & similia. excipiunt tamē ultra, ut patet ī poetarū exēplis.

Dios Dia producant primam. Fio is quando est bisyllabum producit primam: alias vero corripit.

Diana Eous potest producere, & corripere primam.

I. & u, positæ interdus vocales habent vim duarū cōsonantium, & sic faciunt positionem, vt maior peior, & audiui, vt supra diximus. *De i, & u.*

I. & u, iunctæ cum alia vocali in eadem syllaba transeunt in consonantes, vt iuno, volo, & similia.

De cōpositis ab hac præpositione di.

Composita ex præpositione di, producant primā, vt diduco

vt diduco, diuido. Excipiuntur tamen multa.

Disertus Dirimo Dilemma Græcum no-
men corripit primam.

De pro.

Pro, & sua composita, producunt primam, excep-
tis. Profundus, proauus, profectus, pronepos, profes-
sus, proneptis, quæ corripunt primam pro.

De Diphthongo.

Diphthōgus, pducit: plerunq; tamē a poetis ob vocalē
sequentē corripit, vt sudibusue præustis apud Virgiliū.
Deinde Dehinc corripunt primā cōtra regulā pro-
pter vocalem sequentem. *De Liquidis.*

Vt alias liquidas omittā: vere liquidæ sunt duæ l, &
r. Ideo liquidæ appellatæ, quia præcedentes syllabas li-
quidas faciunt: hoc est, nunc breues, nunc lōgas. Nā ta-
lis est regula. Liquida posita post mutā, facit syllabam
præcedentem esse cōmunem, si naturaliter fuit breuis
aliter nō vt pater pa, natura sua breuis est. Ergo p obli-
quos casus vbi erit liquida, & muta pa, poterit esse cō-
munis. Sed frater, & mater, quæ primā natura produ-
cunt nō poterunt in obliquis casibus illā habere cōmu-
nē ppter liquidā, & mutā, & ita de ceteris intelligas.

De Versu Hexametro.

Versus hexameter, vel hexametrus dicitur ab hex
quod Græcæ significat sex, & metron mensura, eo qd
habet sex metra, idest mēsuras; hoc est sex pedes. Vt,
Hanc tua Penelope lento tibi mittit Vlysses.

De Versu Pentametro.

Rursus autem pentameter, vel pentametrus dicitur
quia cōstat quinq; metris, i. pedibus apente; qd quinq;

& metron mensura, sed in versu hexametro semper in quinta sede debet dactylus poni, nisi uel is facere versum spōdaicū, q̄ in quinto loco habeat spōdeū p̄ dactylo, ut Inuallē argeriē descēdimus & spelūcas, Inuenies quoq; plerūque lābū i tertia sede hexametri versus, ut luctus ubiq; p̄auor et plurima mortis imago, apud Virgilium

De Pentametri scansione.

Pentameter versus scādi potest duobus modis Primo p̄ anapæstū qui constat ex duabus syllabis breuibus & vltima longa, ut nil mihi rescribas; attamen ipse ueni. Nil mihi, dactylus est, rescri, spondeus est, bas, at, spondeus, tamen i, anapæstus, p̄se ueni, anapæstus.

Sed est alius modus facilior & iucūdiōr sine anapæsto, ut sint quatuor pedes integri, & post secundū pedē ponatur vna syllaba quā appellant catalectā: m̄ siue cāsuram. Et post quartū pedem altera catalecta quæ duæ catalectæ vnū pedē faciūt syllabarum duarū quicunq; incidit, siue spondeus, siue trocheus, siue iābus, siue pyrrichius, & sic erunt quinque integri pedes, ut recte pentameter appelletur: Atque hoc modo scanditur, Nil mihi, dactylus est, rescri, spondeus, bas, catalecta: attamen, dactylus est, ipse ve, dactylus, ni, altera catalecta: quæ duæ catalectæ, nunc spondeum faciunt.

CANTALYCIVS CORNELIO

SPOLETINO SVO.

Potuissem mi Cornelis, nec ignorassem, in his Metricis Regulas esse prelixior, sed pueri, quo breuioribus regulis imbuuntur, eo citius cum Apolline, musisque loquuntur, Vale, & me ama, ut solei hac debes.

FINIS.